

DIVADELNÍ HRY PROVĚŘENÉ JEVIŠTĚM

Počínaje číslem 1/2002 jsme přílohu časopisu Amatérská scéna vyhradili textům divadelních her pro dospělé, výběru těch zajímavých a kvalitních, které vznikly v tvůrčích dílnách amatérských divadelních souborů či jejichž autoři jsou členy těchto souborů, namnoze jejich vůdčími osobnostmi. Většina z textů, které vám na těchto stránkách nabídneme, takzvaně prošla – byla prověřena jevištěm, a to úspěšně, a až na výjimky došla ocenění na některé z klíčových přehlídek amatérského divadla v ČR, včetně Jiráskova Hronova.

U každého publikovaného textu naleznete dramaturgický pendant, coby pomůcku pro potencionální inscenátory, poukazující na kvality i úskalí divadelní hry.

Kontakty na autory a původní inscenátory jsou k dispozici na IPOS-ARTAMA u dr. Milana Strotzera – tel.: 221 507 956-7, případně ústředna 221 507 900, e-mail: artama.divadlo@volny.cz.

Dalším – sedmým textem prověřeným jevištěm je hra **Kašpárek, četník koločavský**. Autory textu jsou Matěj Bukovina a Šimon Olivětín. Pod těmito jmény – pseudonymy se skrývají dvě osobnosti královéhradeckého divadelního souboru Nejhodnější medvídci. Šimon Olivětín je s největší pravděpodobností „pleonastické dvojce“ Samuela Königgratze, od něhož jste v minulé příloze AS měli možnost číst hru *Ještě žiju s věšákem*, čepicí a plácačkou. Podobně je tomu s Matějem Bukovinou, jenž je dvojčetem S.T. Gyrose, jehož hru *Chilliastra* mnozí viděli v roce 2001 na Šrámkově Písku, Jiráskově Hronově či jindy jinde. O Šimonu Olivětínovi alias Samuely Königgratzovi jsme psali v minulém čísle. Zbývá tudíž stručně představit Matěje Bukovinu: Věk 31 let, absolvent obecné antropologie na FSV UK. V současné době se žije z různých zdrojů. Původně hudebník (1992-1999 *Zlá žena*, CD *Lovelight* u Indies Records, od 2000 *Uzo* a další projekty) a lyrický básník (sbírka *Lázeň*). V r. 1996 přizván k Nejhodnějším medvídkům. Zde působí jako autor, herec a hudebník. Hry: *Kašpárek, četník koločavský* (spoluautor textu), *Chilliastra*. Hudby (autor a spoluautor): *Kašpárek...*, *Chilliastra*, *Drak a flaška*.

I když níže ke hře připojujeme zasvěcený dramaturgický pendant, může čtenářům, zvláště pak potenciálním inscenátorům *Kašpárka*, četníka koločavského mnohé napovědět tisková zpráva, vydaná v propagačních materiálech Nejhodnějších medvídků, pod níž je podepsán jednatel souboru Stanislav Kužel:

V srpnu 1996 Nejhodnější medvídci (dále jen NM) počali práci na svém historicky nejúspěšnějším a nejdéle uváděném projektu Kašpárek, četník koločavský. V první fázi probíhala práce na Zvíkovci (obec asi 80 km jihozápadně od Prahy). Zde NM svépomocí postavili loutkové divadlo (s vlastním osvětlením), zrestaurovali loutky firmy MARLEN – Marie Písařová (rok výroby 1933) a nazkoušeli první verzi hry. Vše naložili na žebříňák tažený vlastní silou a přesunuli se do vesničky Klenová v Pošumaví. Zde svůj kus premiérovali u Marcela Fišera v obývacím pokoji. Dále putovali týden Šumavou, hráli na koupališti, na návsi i na hradech až dojezdili do Strakonice, kde se účastnili tradičních dudáckých slavností.

Podkarpatská Rus, kde se odehrává děj Kašpárka, četníka koločavského, je místo svým zbojnickým (vlastních zbojníků nemáme) pohádkově legendotvorné. I když je Verchovina samé bahno a všechno se tam třese hladou, přesto je to kouzelný kraj. Co se stane, když do něj vstoupí Kašpárek, ryzí našinec, veterán od Zborova, který tu za zásluhy dostal četnickou „trafiku“ a hodlá ji od podlahy ku střeše naplnit svou sokolskou zdatností, není těžko uhodnout. Komický konflikt je nastolen. Zábavu tvrdí pseudoarchaický, bizarně košatý jazyk, v němž vyniká několik vynalézavých a zcela původních vulgarismů.

Představení je naplněno dynamickými efekty, loutky točí pivo, servírují ho a pijí, poté po sobě hází židle, sekají si hlavy sekerami a zapalují dřevěný oheň. Električka je stylově vyráběna bicykletkou, divákům jsou podávány gastronomické speciality ze staré Kolčavy a jak už to ve zbojnických příbězích bývá, stále se zpívá a hraje na harmoniku.

Představení navazuje na nejlepší proudy slovanského i světového humanismu. Česká kritika na něm společně s Peroutkou dokazuje, že my

Češi „z melodramatického hlediska nemáme přílišné ceny, z hlediska frašky jsme však zlatí“ (Karel Král, Svět a divadlo 4/97, str. 21), francouzská kritika lapidárně konstatuje loutkohereckou zručnost, v něm prezentovanou: „!! y a quelque chose de chirurgical dans ce spectacle!“, neboli „Na tomto představení je cosi chirurgického!“ (Dernières Nouvelles d'Alsace, 12.10.1997). Uvážíme-li, že mimo veškeré tyto klady můžeme v představení uvidět i zcela unikátní přeměnu loutky v prase, pak je nám nade vše jasné, že stojíme před dílem, které je ve světovém kontextu zcela výjimečné.

Zbývá již jen dodat, že Nejhodnější medvídci *Kašpárka*, četníka koločavského uvedli úspěšně v roce 1998 na Šrámkově Písku a poté téhož roku na Jiráskově Hronově v režii Zvíkovce Berounského, s hudbou Matěje Bukoviny a Pavla Plave. Jako výtvarnice inscenace byly uvedeny Barbora Jahůdková a Tina Turner.

Text hry Kašpárek, četník koločavský, jakož i text hry Ještě žiju s věšákem, čepicí a plácačkou byly pro AS se souhlasem autorů převzaty z oficiálních www stránek Nejhodnějších medvídků.

* * *

V tomto čísle AS naleznete, z poněkud jiného „soudku“, ještě jeden – v pořadí již osmý – text prověřený jevištěm. Je jím hra Pavla Němce **Podvodník a král**. Poprvé byla uvedena v autorově režii souborem Svatopluk v Benešově. Soubor se s čerstvou inscenací zúčastnil v březnu 2002 středočeské krajské přehlídce Wintrův Rakovník, kde se Pavlu Němcovi dostalo ocenění jeho autorské práce.

Pavel Němec patří již ke třetí generaci, která v rodině tzv. táhne přísloušnou divadelní káru. Chopil se jí po své babičce a po svém otci Ludvíkovi Němcovi, s nímž je spjata významná éra v existenci ochotnického divadla v Bystřici u Benešova. Soubor patří k nejčastějším účastníkům národní přehlídce venkovských divadelních souborů ve Vysokém nad Jizerou. V bystřickém souboru mj. Pavel Němec sehrál pod režijním vedením svého táty úctyhodný počet rolí. Po smrti rodičů a přestěhování do okresního města, založil divadelní spolek Svatopluk v Benešově, jemuž je principálem, autorem, režisérem i hercem. Příležitostně hostoval v říčanském souboru Tyl a v souboru ve Zbraslavi. Narodil se r. 1961, 11 let působil jako pedagog na střední škole, v současnosti pracuje jako programátor. Bohatou divadelní praxí si doplnil v Lidové konzervatoři Středočeského KKS Praha v oboru divadelní režie (absolvoval 1985).

Milan Strotzer

DRAMATURGICKÝ PENDANT

KE HŘE

KAŠPÁREK,

ČETNÍK KOLOČAVSKÝ

Neuvěřitelný příběh z Verchoviny

Do tohoto textu lze vkročit rázně, rozražením dveří, avšak ve výsledku zůstanete stát na prahu, a autory vymodelovaná krajina příběhu (duchovní i fyzická) zůstane pouhou kulisou. Na tomto faktu nic nezmění ani to, že i z onoho pouhého prahu stvoříte zajímavou inscenaci zaplněnou huronským smíchem a spoustou nečekaných překvapení, a to nejen díky dějovým peripetiím.

Do tohoto textu je však daleko rajcovnější zpočátku nahlížet okny a teprve pak vstoupit zvolna otevíranými dveřmi. Na první pohled se zdá, že text sice snese diagonální průjezd obrněného transportéru Saladin, ale vhodnější je jím procházet na špičkách, abyste si nesetřeli barevný pel všech dalších plánů. Jedná se totiž o text vícevrstevnatý, záměrně strukturovaný, i když se tváří jako třídní trip či safari legionářského rangera do Zakarpatské vrchoviny.

Nezaměnitelný jazyk a poetika autorů využívá všech aspektů hry a hravosti (nebo *hrovosti* dle Ivana Vyskočila) v tom, jak nakládá s příběhem, ale i s divadelností jako takovou. Autor si pohrává s motivy a téma-

ty, pohrává si sám se sebou, pohrává si s budoucími vykladači, takže lze jen doporučit, abyste na princip hry přistoupili. Objevíte určitě mnohem více podnětů, než může být v článku natuknuto, a už samo dobrodružství objevování kontextů a možných ukazatelů směrů je výtečnou, zábavnou hrou, i když při převodu na jeviště budete muset mnohé oželeť, a to nejen proto, že vše nedokážete konkrétně stvořit přes konkrétní materii herce či scénografické prvky.

Nuže, pokusme se vymezit pár stavebních kostek koločavského MIRÁKLU. Podotýkám, že nepůjde o kostky pravidelné, jako ty v dláždění pěších zón, ale o kostky dětské stavebnice tvarů a barev rozličných.

První kostkou je postava Kašpárka, který zde není hrdinou všech dětí, ale z tematických důvodů se vrací ke své původní tváři a bytí, kterým byl zloprcek, ale i podlézavý posluha mocných se všemi nectnostmi z posluhování vyplývajících. Je to starý Kasperle, rakouskočeský Hanswurst, drsný Kašpar Láry Fáry. Ani dnes se podobných Kašpárků kolem sebe nedopočítáte, což je právě jeden z pramenů napájejících přehradu příběhu z Verchoviny. Pro jistotu podotýkám, že by si inscenátoři měli být vědomi skutečnosti, že podoba Kašpárka a jeho hlášky drsného muže, ale i jeho činy, budou zpočátku, a možná i delší dobu, neustále v diváckém vědomí vyvolávat archetyp hrdiny se selským rozumem. Hrdiny trochu vyčůraného ale obětavého, hrdiny, který dokáže nahlížet za kulisy a odlehčovat bytí, jak tomu například činí, když je postavou ve Faustovi, Hamletovi, etc. Koločavský Kašpárek je však velké záměrné autorské gesto, takže byste s ním také tak měli zacházet. Měli byste využít rozporu v diváckém vnímání, rozporu mezi předpokládaným typem, a typem na jevišti protikladně tvarovaným, a to i tehdy, když by interpretace šla pouze cestou prvního plánu coby groteskní absurdní podívaná, náležející ovšem do legitimní smíchové linie divadla. Prostě, pozor na Kašpárka, s ním **nejdou žertíky nižádné**, jak sám v příběhu podotýká.

Dalším pramenem je příběh z Koločavy od Ivana Olbrachta, přesněji řečeno závěr románu od okamžiku, kdy je Nikola i s bratrem zabit, a rodí se blasfémie na téma: zákon, jeho porušování a naplňování. Možná text reaguje i na inflaci baladických hrdinů Zakarpatska, které vyzněním spíše drnkají na harfu Bonny & Clyde, tedy mimo původní výpověď o bídě mnoha tváří.

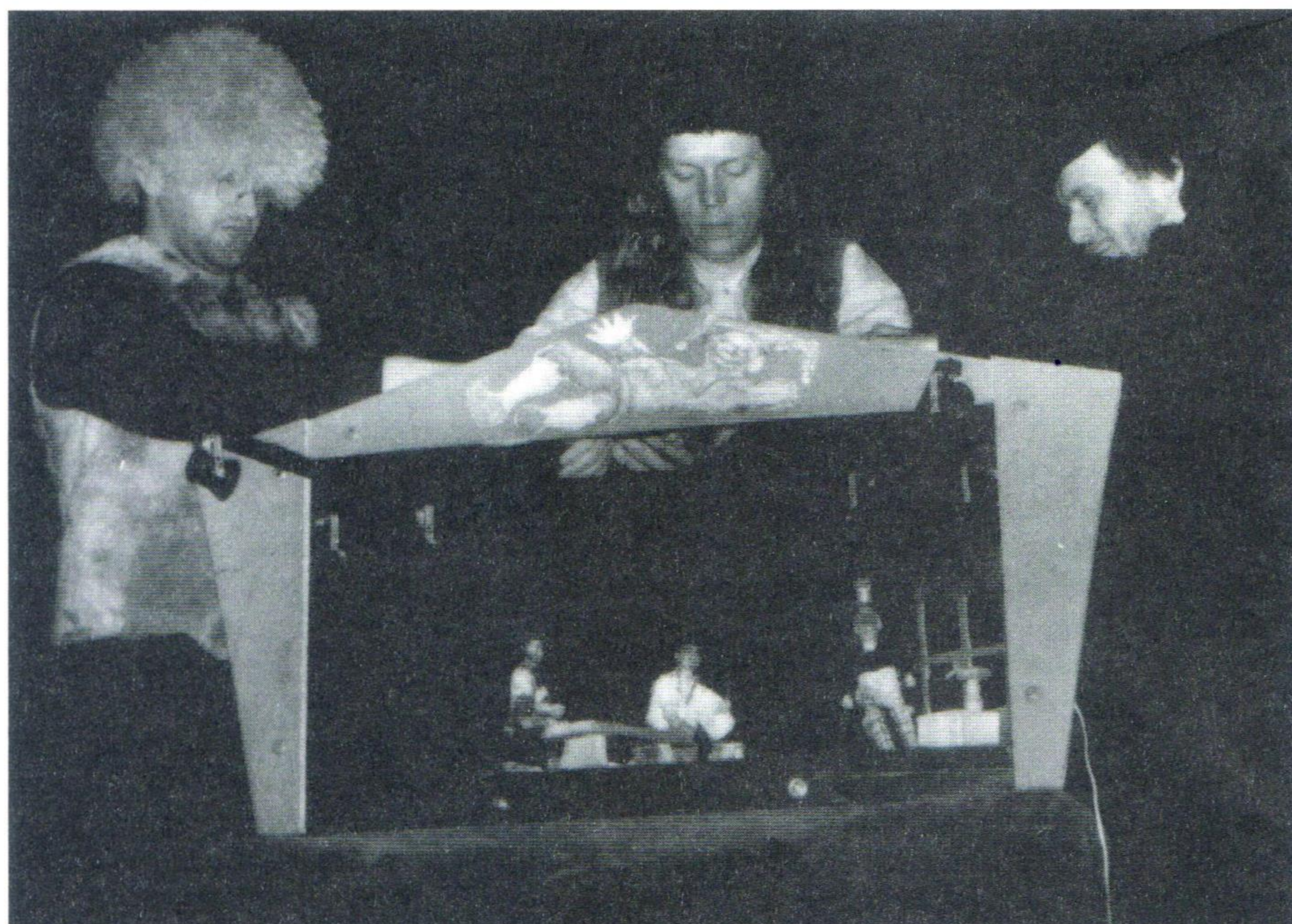
Pramenem fundamentálním, v němž jsou všechny aspekty *hrovosti* autorů obsaženy, je pak sám jazyk hry. V rovině fabule i děje je výsostně metaforický, obžerný jako jeho hrdina, prostě jazyk co **pekáč plný klobás, špeku, brambor, fazolí, smažících se volských ok z vajec žlutavých** et cetera. Autoři využívají jazykové archaismy a podle potřeby další významové archaismy záměrně vytvářejí. Důraz je na záměrně, neboť nejde o pouhé ornamenty, ale o strukturní prvek narace. Jistě, **kündapůča** má k

pouhé schválnosti velmi blízko, ale učitelem hrdinů byl starý český četník Škrhola, takže i tento pojem je tematizován. Dále zde naleznete velká začáteční písmena zájmen (pozor: ne vždy a u každé postavy), která nutně vyvolávají pocit dopisu, čehosi osobního - v tom se taktéž projevuje autorský patos a vášně. Tedy opět nepřehlédnutelný ukazatel pro interprety, ať už jej dokáží využít, nebo ne. Jistě, toto mohou klidně pominout, ale rád bych upozornil, že grafické ztvárnění **zájmen**, považují za součást tématu. Ne možná nejdůležitější, ale postoj tvůrců k vyprávěnému příběhu postihuje. Scénické poznámky taktéž neobsahují pouhé pokyny *přijde, odejde*, ale rozšiřují výpověď. Určují totiž nejen **co**, ale i **jak**. Nejen, že přijde, ale jak přijde. Prostě tímto prostředkem lze na jevišti dodat motivům další, závažnější či panoramatičtější obsah, např: *nadšeně hlasem durovým recituje; telemarkem k oknu pokleká*. Samozřejmě i v dialogu objevíte tematizované metafory, např: *Nevidíš, že tvůj host nejšmačnější tokáním marcipánovým hlasem, přišel k tobě zasnoubení své přeslavné oslavit?; Moše, tady máš zlaták ...cink... a smaž mě i tady Škelebejovi všechny numera z toho tvýho zavšivenýho, tfuj, tfuj, futra*. Protože nejde jen o umazání dluhu, ale i o usmažení jídla, vytváří jazyk, coby jevištní prostředek jednání, silně obrazný proud sdělování, které divák nedešifruje, ale podvědomě jeho podněty přijímá a skládá z nich zážitky. Tímto upozorňuji na jevištní řeč jako takovou, se všemi aspekty k ní náležejícími. Text Kašpárka je napsán jazykem výrazně stylizovaným, ne „kuchyňsky civilistním“, tedy jako s takovým by s ním mělo být zacházeno.

Druhově lze Kašpárka zařadit do divadla loutkového. Je to pro jistě fyzické požadavky kladené na postavy, které nelze splnit v tělesném materiálu herce (např: lezení po stropě při hledání stop), neboť smysl situace by musel být nahrazen jiným obrazem, což není vždy snadné. Totéž platí i pro některá řešení situací a další stylové prvky. Jedná se tedy o používání výrazových prostředků loutkového divadla, což ale nijak nepředpokládá, že **KAŠPÁREK, ČETNÍK KOLOČAVSKÝ** náleží k textům pro loutkové divadlo. Odkazuje tam, to jistě, ale chová se jako kukačka.

Příběh lze spíše zrealizovat s jakýmkoli typem marionet než pomocí maňásků, byť k nim druh dravé komiky občas ukazuje. Každopádně živý herec, animátor, vodič loutky musí být nedílnou součástí dramatické osoby, kterou na jevišti uvidíme, ať už princip komunikace mezi osobami na jevišti a mezi jevištěm a hledištěm bude jakýkoli. Otázka je, jaké, jak velké by ono loutkové divadlo mělo být. Zda se bude hrát na celé ploše jeviště, nebo zda příběh bude zarámován typem rodinného divadla. To by se mělo odvíjet od postoje interpretů, tedy od typu reflexe a komentáře, od typu vytváření iluze a odkrývání divadelnosti, což k tomuto druhu textu náleží. Nejschůdnější řešení výkladu se tedy jeví v materiálu a prostředcích loutkového divadla, přičemž tyto prostředky může snadno použít i divadlo ryze činoherní. Ani realizace pouze prostředky činoherními není nemožná, pokud se nalezne potřebná míra stylizace, která umožní s největší mírou uvěřitelnosti naplnit motivy báčorečné a najít adekvátní míru obraznosti v těch situacích, jež nelze - dle autorů - fyzicky zvládnout. Zvolená stylizace by měla být schopná navodit významový stereotyp a následně unést porušování téhož. (Pozor: stylizace by se neměla ubírat jen cestou popisu, např. ve smyslu toporně dřevního projevu herců jako by loutek, včetně typu výpravy etc., i když i toto je možné.)

Nuže, kromě prvoplánové černé komedie, až ptákoviny, se v textu nacházejí další roviny vypovídající o dnešku, označující současnost. Zjednodušeně řečeno platí, že za úšklebkem, smíchem, groteskní nadsázkou, nonsensem a přeháněním číhají v Kašpárkovi tesáky narušených mezilidských vztahů a drápy bezpráví, neboť přes hrdinu se poukazuje na sobectví hrubé ražby, na trafiky poskytované mocí za odměnu loajality či mlčení. Unikátní na Kašpárkovi však je, že do textu je toto téma vetkáno implicitně a k příjemci proudí jako by „podprahovým vnímáním“, neboť nosičem jsou situace ukazují-

Snímek z představení souboru *Nejhodnější medvídci*, z původního uvedení hry *Kašpárek, četník koločavský*.
Foto: Ivo Mičkal.

cí jinam, strukturované v explicitní podobě pohádkově. Například bácho-rečný motiv kouzelného nápoje, který učiní Danila nezranitelným. Je v něm současně, jako hra a hravost, obsažen i antický motiv Achilovy pa-ty, to jest, hrdina se nesmí dostat do blízkosti vody, jinak sudba spustí a on zahyne. Čirý motiv, ale jak se v dramatu projeví? Jasně, že negativně v okamžiku, kdy hrdina sudbu poruší, ale daleko podstatnější však je, proč ji poruší! Rozhodne se totiž žít poctivě prací voraře, protože na Verchovině není zákona, kromě Kašpárka, který se však postavil nad zá- kon a zneužívá pravomoci, místo aby ji sloužil. V souboji poctivost ver- sus zločin, nevinnost prohrává, zapletena do pavučiny zájmu veskrze e- goistického a osobního, jako přecho- vání v naší současnosti, kdy z úst námi zvolených zástupců zaznívají neuvěřitelné slogany o čemkoli. Autoři však našťásti nejsou ve vedení motivů tak přímočaří jako české politika- ření. Nositelem kouzelné moci je čarodějnice Jaksina, která na počátku hry přichází od východu se džbánem, aby na konci hry přicházela od zá- padu a žádala sobě kořalky. Toto není náhoda, stejně jako fakt, že čarodějnice poskytne kouzelný nápoj tomu, kdo si má vzít za ženu její dceru Annu, jinak to hrdličku, božího posla. Tím, že byla shůry seslána do o- patrování Jaksině, je v ní a přes ní vytvářen archetyp spravedlnosti pro li- di ve smyslu možného spasení, spravedlnosti stojící nad zákony součas- nými Kašpárky nenaplněnými. Jak vidno, bácho-rečný motiv proměny hrdličky (labutě, krkavce, etc.) do lidské podoby je domyšlen do důsled- ku tématu, neboť vytváří ozvěnu evangelickou: kdyby nebylo farizejů a falešných vykladačů zákona, mohl se ze spojení nejvyššího, božského (Anna), a nejnižšího, ale lidského (Danilo), třeba narodit pro území Vrchoviny Mesiáš. Zároveň je tento motiv vystaven výsostně smíchově s groteskně tragickým koncem, kdy zastřelená hrdlička má nasytit četníka. A zase, vzato do důsledků, z tohoto konce se odvíjí vize narušení Poslední večeře Páně, mše a tak dále, což souvisí s rozličnými nábožen- skými proklamacemi. Bylo by tedy dobré, aby interpreti textu vnímali, jak je strukturován. Ne snad proto, aby hráli závažné téma, a nedejbož ještě v realizaci na závažnost přitlačili, ale aby si uvědomili další rozmě- ry a plány. Při dobrém výkladu a vhodné stylizaci se jako diváci budeme ohromně bavit, ba nejspíše budeme řvát smíchy, neboť text s námi o váž- ných záležitostech bude komunikovat přes křivé zrcadlo. Zrovna tak ne- budeme ošizeni o happy end v podobě svatby, opět nabídnutý přes para- dox. Při prvním autorském uvedení se tak dělo dokonce přes paradox dvojí, neboť zahubenou boží bytost Annu a krčmáře Mosese traktoval je- den a týž herec. Nemusím zajisté dále rozebírat, co takovýto jevištní fakt ve vnímání diváků způsobí. Jak se svatba nenaplnila, a přece ano, ale pře- devším, jak se tento fakt udál zcela mimo mantinely dané skutečností tex- tu - tedy přemýšlením mimo text a nad text, což je opět podnětné pro dal- ší interprety. Takže, ony závažné záležitosti nám, při dobře zvolených prostředcích, dojdou díky podvědomí. Když si tvůrci inscenace budou naznačených vážnějších aspektů vědomi, tak - aniž o nich budou hrát - jim automaticky přizpůsobí akcenty v temporytmu. Tím se stane, že jako diváci budeme vědět, aniž bychom věděli, jak k nám pochopení dospělo. Estetický libý zážitek zaseje etické zrno.

Dále se podívejme, jak text zachází s faktem smrti. Žádná není jed- noduchá, naopak, jsou bohaté jako život sám, ale zároveň provedené ve zvoleném znakovém systému, který nabízí volnost a metaforičnost. První smrt vypráví, jak je místo nohatce omylem zastřelen pošťák s penězi. Maskovat tento omyl jako loupežnou vraždu ukazuje do absurdní grotes- ky a přes ní na bezradnost života, ve kterém platí zákony ad hoc, a ne dle desatera. Druhá smrt je provedená týž pachatelem, ale už jako záměrný čin, navíc provázaná s motivem sudby a zneužitím pravomoci veřejného činitele. Třetí smrt nevidíme, ale pachatel obou předchozích činů dostane, a to velmi brzo, oprátku. Smrt poslední je děsivá, neboť z pouhého gurmánského rozmaru je zastřelena hrdlička, boží posel. Nevědomost je v tomto případě neomluvitelná a neodpustitelná, neboť nemá opodstatně- ní, jakým by příkladně mohlo být vyhladovění, kdy boží nasycení by by- lo na místě. Pachatelem je Kašpárek, který de facto, ale i de jure, stojí v pozadí zločinů předchozích. Jeho trest je věru zasloužený a spadá do ran- ku ohromujícího božského chechtotu nad lidským pinožením. Je zaslou- ženě proměněn v prase, ve tvora, jehož znaky jeho jednání vykazovalo. A to není ještě vše. Ani po smrti, až bude jeho rypák vycpán, nedojde po- koje. Vepřové bude proměněno ve skopové, aby moha být naplněna sva- tební hostina. Hostina starozákonní, když novozákonní nevyšla. Jestli je to ve vývoji lidstva krok zpět, nebo naopak návrat ke kořenům, na to si

musí budoucí interpreti odpovědět sami.

V textu je však jedna chyba, jedno opomenutí, a to v obraze sedmém, kdy se zcela nečekaně zjeví Kašpárek, aby přistihl Škelebeje při vraždě Danila. Jeho objevení je motivované ve smyslu vyústění příběhu, ale ne- provedené v materiálu textovém. Je napsáno, vsunuto náhodně, omylně. Kašpárek se zjeví jako trestající deus ex machina, ale pravda je, že velmi neregulérně - jeho čekání na vraha není nijak připraveno. Ani fabulí, ani dějem. Zajisté, že může vyskočit jako čertík z krabičky, ale tohle překva- pení by mělo vycházet z rozhodnutí interpretů, musí být jevištně odů- vodněné, pochopitelné a nemělo by se omezit na nenadálou repliku v tex- tu, když víme, že Kašpárek je v hospodě u pivečka.

Jak vidno, **KAŠPÁREK, ČETNÍK KOLOČAVSKÝ**, černá to komedie k popukání, v sobě ukrývá jak pohled na současný svět, tak svět hry a hra- vosti strukturovaný jako zajímavé archeologické odkrývání rozličných vrstev. To vše, což je především devíza tohoto textu, při výsostném za- chování divadelnosti, kdy nikdy nedojde k přímočarému označení jevu, ale označující a označovaný se neustále vznášá na oblaku bohatě barevné metafor nad říší obraznosti.

Cilililililink!

Vladimír Zajíc

KAŠPÁRKOVA OBNOVENÁ KNIHOVNIČKA

MATĚJ BUKOVINA A ŠIMON OLIVĚTÍN KAŠPÁREK, ČETNÍK KOLOČAVSKÝ NEUVĚŘITELNÝ PŘÍBĚH Z VERCHOVINY

1997

V legendární inscenaci Nejhodnějších medvídků
hráli a tvořili

Anna Cjubiková, krásné děvče
Jaksina Cjubiková, její matka a čarodějnice
Danilo Ščerbak, hezký junák
Petro Škelebej, lovec
Moses Adler, krčmář z Koločavy
Kašpárek, četník koločavský

René Levínský
Marek Zákostelecký
David Doubek
Dan Vavřík
René Levínský
Matěj Kužel

Režie
Dramaturgie
Hudba
Obsluha harmoniky
Spolupracovali

Zvíkovec Berounský
Sybilla Nováková
Plave Prso a Buk Tutul
Petr Dařbuján nebo Stanislav Kužel
Maryška Bělíšková,
Lukáš Doležal
Barbora a Jan Jakůbkovi, Šarko Mirko
Jolana a Jan Turnerovi, Hana Mlynářová.

10. března

HARMONIKÁŘ

Diváci! Poslouchejte! Zahrajeme vám příběh z naší Verchoviny! Však to znáte! Kde se všechno udělá jen napůl. Kde paseky piští osamělou píseň... Kde stromy chodí a věří se tam na pověry, protože odevšad je to daleko. Vidíte ty hory, kde cesty zarůstají? Vládne tam žabí zeleň! Ty hory!

SBOR

zpívá

Verchovyno, svitku ty náš,
hej jak u tebe tut mylo.
Jak ihry vodplyve tut čas,
svobidno, šumno, veselo.
Oj nema to kraju,
kraju nad tu Verchovynu,
koby mi lyš pohulaty
choť odnu hodynu.

HARMONIKÁŘ

Není čas váhat! Obraz první - za plotem Cjubikovic chyše Danilo stojí, zoufale volá.

DANILO Ach Aničko milá, kde jsi? Pojď ven, já už to nevydržím, já Tě musím...

ANNA *ze zápraží vykoukne*
Co, Danilo?

DANILO *se otočí*
Políbit.

ANNA No tak to já půjdu. *Přiběhne ven k Danilovi.* Tak už jsem tady, Danilo milý, jak pěkně se vedle Tebe stojí! Ta síla jak z Tebe sálá. No to mne asi, uf, úplně zlomí. *Na pozadí své ztěžka dosedá.*

DANILO Copak Aničko? *K Aničce se plazmo pod sukénku vkrádá.*

ANNA No, že jsem z Tebe úplně paf. *Danilovou indiškrecí polichocena i popuzena skočmo ze země se pozvedá a milého svého nožkou zčerstva počastuje.* Kam koukáš, Danilo, obejmi mne rychle nebo se složím jak oboroh rozviklaný. *O oboroh se opírá.* No honem, pojď, ať do svatby tu chvíli dlouhou zkrátíme si společně! No pověz, že už to vydržet nemůžeš?

DANILO *ouderem ztupen, ztěžka se zvedá*
To víš že ne. Obejme ji. Naděje na hostinu svatební ta jediná mě ještě drží naživu. Klepe se. Však vidíš, nohy za sebou že sotva vleču. Snad čtyři týdny už jsem nejedl.

ANNA Ty žaludku prázdný, ty mé břicho nadmuté, och jsi tak netrpělivý... *Hladí ho na pupíku.* Už brzy to bude.

DANILO Snad se to po té svatbě změní. *Podívá se Aničce na ruce.* Od čeho máš tak hnědé ruce, Aničko?!

ANNA Celý den jsem řepu krájela, až jsem si od ní dlaně umazala. To tak barví, víš? Dáš si kousek?

DANILO *pro sebe*
Tuřín. Hromady tuřínu. *K Aničce:* Jestli nám matka slovo dá, Aničko, uvidíš, brzo bude konec s touhle řepou. Dál nebudeš hnědá. Pekáče plné...

ANNA Ach, Danilo, jak se Ti oči umí zalesknout...

DANILO ...pekáče, pěkně podle zvyků plné klobás, špeku, brambor a vajec...

ANNA Jen když jsi se mnou, můj milý.

DANILO *zcela u vytržení*
Už vidím jak se v černých pekáčích vejce krásně žlutá s okraji bílými na špeku budou nadouvat, jak bramborky, fazule i zelo se tam na mne budou smát...

ANNA Danilo, poslucháš mne?

DANILO *již zcela extasí pohlcen*
Červené klobásy a jehňátko, sotva narozené, už cítím vůni jak na ohni se opéká...

ANNA *dupne si*
Tak dost, Danilo, chceš se mnou žít? No pověz, miluješ mě?

DANILO *v realitu navrácen*

A to víš, že jo, Aničko. Říkal jsem Ti to tisíckrát. Ještě dnes dojdu za tvou matkou a povím jí to pěkně od plic: Jestli nám nepožehnáte, zapálím vám chyši. Tak.

ANNA Danilo, věřím Ti Tvou plamennou lásku. Ale nespěchej na mou matku. Uhrane Tě, když ji urazíš. A věř, že kulku snad ošálíš, ale svou sudbu nikdy.

DANILO Já se nebojím, Aničko. Jsem rozhodnut a jdu požádat o Tvou ruku.

JAKSIŇA *z východu se zjeví, má džbán*

Tak prosím, Danilo, poslouchám Tě. Ale dřív než promluvíš, vypij tento lektvar, dnes o půlnoci uvařený.

ANNA Maminko, to nesmíte!

JAKSIŇA Mlč dcero. Žádá-li mládenec Tvou ruku, je to věc moje a jeho.

ANNA *hladí Danila*

Danilo, nepij ten lektvar. *Břichem vpřed jak Sfinga tutová se sune.* Dnes, právě o půlnoci, byl měsíc v úplňku a divoký zpěv vlků byl nejsilnější za poslední léta.

JAKSIŇA *pokládá džbán*

Za posledních šestnáct let, dceruško. *Annu na hlavě laská, ta opět vzad se odkomíhá.*

DANILO Víím, co myslíte, matko. *Snad zdálky housle hrají píseň o horlyci.* Byly mi tehdy tři roky, ale vše si pamatuji. Bouřku, vytí vlků, nečekanou březnovou vánici, strach lidí i zvířat, ještě drásavější řev vlků, bolest bubínků a pak, najednou, ticho. První paprsek, který protrhl oblohu nad Dervajkou, bílou hrdličku letící přes Váš sad a poslední velikou vločku sněhu snášející se kolem jabloně. Všechno si pamatuji.

ANNA Nebyla to vločka sněhu, Danilo, bylo to pírkó, které ztratila hrdlička.

DANILO Pak dosedla na střechu Vaší chyše. Tu noc se Vám narodila dcera, matko.

JAKSIŇA *se smíchem*

Byli ti tři roky a o všem vyprávíš jak stará baba kořenářka.

DANILO *jde k Jaksině*

Dejte mi ten lektvar, matko. Mám žízeň.

JAKSIŇA Nezeptáš se, co v něm je, synku?

DANILO Jednu zimu na frontě jed' jsem jen vejvar z krysích hlav. Horší to myslím nebude. *Napije se.* Glo, glo, glo glo glo.

JAKSIŇA Jen se napij, synku. *Danilo si krkne.* Houževnatý jsi, a makovice vyklepaná. Tak pamatuj: kulka se Ti vyhne, sekera Tě neraní, provaz neuškrtí.

DANILO Jste hodná, matko. Váš nápoj byl dobrý, i když trochu horký. Tfuj. *Odkopne džbán.* *K Jaksině:* Čekal jsem dost dlouho matko a hlad mě zatím málem do hlíny už zahrabal. Teď si dám kus řepy. A vy mi dejte Aničku.

ANNA Danilo!

JAKSIŇA *z plůtku seskakuje a vpřed vážně kročeje své vede*

Úctu k stáří synku, tu sis teda do palice zrovna hrubě nevytesal... Ne osud, tvá drzost bude na vině. *Za zvuku tekutiny tekoucí zpět na zápraží se valí a silným hlasem vykřikne.* Hrochtos mokchos. *Vzplanou ohně.* Teď poslouchej: Vystřelit to nelze, padá-li to na tebe neublíží ti to, máš-li to kolem krku, výskáš si. Máš to rád a tisíckrát za život tím plníš ten svůj prázdný žaludek. To jediný však může, tebe Danilo, navždy zahubit.

ANNA Maminko!

JAKSIŇA Všechno si slyšela, Anno. Ještě pořád ho chceš?

ANNA Chci maminko. Chci si ho vzít za muže.

JAKSIŇA Pak tedy máte mé slovo. Už pekáče jsem nachystala, a špeku bude dost. Uvidíte, že svatba bude, jakou tu dlouho neměli! *Jaksiňa odchází, Anička s Danilem obejmou se a pusinky si na líčka svá mladistvá simultánně vlepují. Z dálky se ozve halekání.*

PETRO Dááánýýllooó, Dááánýýllooó! Je čááás!
ANNA *jak bodlinou zasažena od milého odskočí*
 Co slyším? Ten divný Škelebej na Tebe, mé zlato, od silnice z Chustu volá, že on Tě k nestoudnostem chce zas přemluvit? *Klekne a za nohy ho chytá.* Nechoď s ním - špinavec a zloděj je to tupý!

DANILO Kdepak Aničko, hned ráno na poloniny vyrazil. Stopoval zvěř a spolu ji teď ulovíme.

PETRO Dááánýýllooó, sou tám a sou jich plný díry! Spěchéééj!
DANILO Sbohem dítě.
ANNA *pláče*
 Ach, Danilo, ty z toho nikdy nevyrosteš...

HARMONIKÁŘ *zpívá*

Furt to není vono
 břicho kručí hlady
 můžeš tady jenom
 mrchy v lese lovit
 můžeš tady jenom
 pasekama bloumat
 zkřivenýma rukama
 drobky v kapcích žmoulat.

Křupnutí. Obraz druhý - na lovu!

PETRO *pobíhá mezi stromy*
 Vidiš, Danilo? Nelhal sem ti. Podívej tamhle. Nohatce. Všude sou nohatce. *Vkleče kouká za roh.*

DANILO *sedí na mezi a řečnický pomlouvá*
 Plný díry! Jak je to možný?! Vzpomínáš, když jsme byli malí, taky se urodilo spousta pavouků, lovili jsme je ostošest a jakpak jsme se nadláblí! Tihleti vypadají zrovna tak vypasení. Máš flintu?

PETRO *mizí zalezením*
 Jo. Vykoukne zpoza kmenu. Mám. Vystřelí. Ozve se rána, objeví se kouř.

DANILO Doháje! *Bum! Na mez spadne pošták. Střeva má silně vyhřezlá. Oba zbojníci poněkud tumpachově ztrnou.* To byla šlupa, hodilo ho to až sem.

PETRO *nervósně klepe pěstí do poštáka*
 Kündapůča!

DANILO *zdrčeně*
 Tys ho...

PETRO *ještě nervósněji*
 Kündapůča!

DANILO Zabil!! A neříká se kündapůča, ale kunda a píča: tak je to správně česky.

PETRO *kopaje do poštáka*
 Nehejbe se.

DANILO Tys zabil poštáka. Měls mířit na nohatce přece, jak si moh' tohle splést? Co teď?

PETRO *obtěžkává ho*
 Sníme ho!

DANILO *přechází k lesíku*
 Ne! Já lidí nejím, zvláště né Čechův. *Usedá do větve stromu a levačkou nervně na tuto klope.* Seberem mu peníze a tím se zahojíme. Má jich plný pytel. Bude to vypadat jako loupežná vražda. Z toho se už nějak dostanem.

PETRO A co tělo?

DANILO *seskočí a k poštákovi se skloní, zhnusen se pozvedá*
 Příroda se o něj postará.

HARMONIKÁŘ *zpívá*

Pomalů k vesnici jede vůz poštácký.
 Pak Petro zalící, pošták se potácí.
 Pod modrým kabátem světlejší košili
 na straně levé jen rudá krev propíjí.
 Nebe se roztrhá a hned je po dešti.

Oblohu nad Strimbou zas Slunce vyleští.
 Všechno tu zůstane, nikdo nic nesmyje.
 Bílou tvář, černou zem, červená překryje.
 Barva žlutá. Obraz třetí - v hospodě Adler se štamgastem novým rozpráví.

MOSES přinese Kašpárkovi pivo
 Tak, bratře Kašpárku, už se to nese. Pivíčko s pěnou jak čepicí, jen se podívejte jak se na Vás směje. *Pokládá pivo na stůl.* Takovouhle pěnu, v celém kraji pod Hoverlou, od Užhorodu až po Jasiňu, nikde neuvidíte, jen u mne, u Mosese Adlera z Koločavy.

KAŠPÁREK
 Tak dost, chlape jeden špinavá! Co se tu se mnou bratříčkuješ, my dva jsme spolu u Zborova rudochy nestříleli. *Bere si pivo.*

MOSES To bych si nedovolil, bratře Kašpárku. Jen si u mne pěkně odpočiňte po té celodenní lopotě. Tak, na zdravíčko, pane nadporučíku!

KAŠPÁREK *směje se*
 Na tvoje, Moše, na tvoje. *Vypije pivo a krígl furiantsky odhodí.* Tak a teď bych si dal něco k snědku. Mosesi, přines mi kus kýty a nějakou tu klobásku. A to ti říkám, hoď sebou, nebo ti strejček Baxa tak nacuchá pejzy, že ti je ani Auředníček neučeše. Chachá! *Směje se.*

MOSES Promiňte, pane štábní, ale u mne se vepřového nenadlábnete. To musíte k Jaksině babici, ta umí pečené vařené...

KAŠPÁREK *ostře*
 Tak dost, ty jurodivý čímane. Juž vytáhni svůj zoban vorlí z předsudků těch naivních. Jak šnelcuk, to ti povídám, teď pro jídlo mi zčerstva kvač. *Zívne a dikci svoji na vobrtlíku jak by votočil.* A já si zatím hodím jednoho takového maličkého, ale úplně malilinkatého šlofička pod stolem. *Vyšoupne stoličku zpod stolu, vleze si tam a usíná.*

MOSES *zívá a též se spánku poddává*
 Hned to bude. *Přichází Petro a Danilo.*

DANILO Mosesi, přines nám láhev kořalky a dvě sklenice.

MOSES Á lovci jdou. Tak co, nohatcům jste byli chlupi vyprášit?

PETRO Jsou jich tam strejčku letos celý hejna.

MOSES *rozumně*
 Dobře, dobře, mládenci. Přišli jste se po sousedsku ohřát, a hnedky zasejc vypadnete. Na dluh vám nedám ani skleničku. *Na pípě sedí a hlavou zamítavě pokrucuje.*

PETRO *umanutě*
 Já ti Mosesi zaplatím.

MOSES Dělaš si srandu ze starýho člověka, Petro? Čímpak ty bys mi asi zaplatil?

PETRO Mám peníze, Moše.

MOSES Dyť nevíš jak vypadaj! Šmarjá, chlapečku, na tomhle místě mi o penězích nežertuj! *Sedí na pípě a důvěrně ji rukou upracovanou objímá.*

DANILO *k Mosesovi*
 Jsi nějak zhorka nakvašen, Moše, tady máš zlaták ... cink... a smaž mě i tady Škelebejovi všechna numera z toho tvýho zavšivenýho, tfuj, tfuj, futra. *Pěstí na futro se oboří.*

MOSES Ale hoši, nezlobte se, tady na tomhle futříčku vám taky něco málo zbylo...

DANILO *hodí mu ještě jeden zlaták, přeskočí stůl*
 Tak si kup u Šlojma Herškoviče jednu gumovací gumu na mě, ty chřtáne bezedná.

MOSES *leze na stůl peníze shrabujíc*
 Ó, pardón. Nechci špekulovat jak jste se k zlatákům dostali, ale když už jste se tu rozhodli vysedávat, tak bambitky za pípou. V hospodě mi s těma svýma flobertkama mávat nebudete.

DANILO Však jsme je doma dávno nechali. Přines nám něco k jídlu, za řeči tě neplatíme. A kořku.

MOSES No prosím. *Odchází.*

PETRO *Ukáže na spícího Kašpárka.* Všim sis ho? Ten je ale malej, co?

DANILO *metaforicky*

Prý nějaký Kašpárek. Četnicto. Nově přidělený.

PETRO *frajersky o stůl opřen*

Ve škole nás učil policajt. Pořád namol. Čech, myslím Škrhola se menoval. Nic se tu nezměnilo vod tý doby. Ten rok to tady ropucha flekatá poskákala. Jó, byl takovej hlad, že se snědly ... *stejně jako Danilo rukou odpočítává...* všechny veverky, krtci, ježci, pavouci i ještěrky, co jich v lese bylo. Teď to samý. Stromy, louky, paseky a pařezy, všechno se třese hladý. *Vstává.* Potok rozlítej, bahno všude, umáčí se vod toho každej. V kožichách. *Klekne si a levačku si prohlíží.* Když sem byl malej, sněd sem si nehty. *Zvedá pravou ruku.* Taky špinu z podpaží sme museli jíst v tý špinavý době... a kartáče. *Pomlka.* Myslíš, ... *sklání se ke Kašpárkovi...* že tenhle bude taky takovej? *Zvedá se.*

DANILO Všichni jsou stejný. Však je místní vždycky pěkně za nos povodí.

MOSES Ták, pánové, tady je ta kořalinka. A co to bude k jídlu?

DANILO Stejně máš jen ten svůj šoulet, česnekáři, tak sem s ním. Přines ho kopec Petrovi. Mě dej jen trochu, měl jsem už řepu. *Jde k Mošemu.* Jo, a Moše! A nenech ho moc lžící skřípat, víš, že Petro nepozná, kde končí jídlo a začíná talíř. Celý ti ho ohlodá.

PETRO Šouletek, šouletek, okurčička. Joj, Danilo! To se na nás usmálo štěstí. Tumáš láhev a nalij!

HARMONIKÁŘ *zpívá*

Kořalinku nalijou,
ču-čuť spolu popijou.
Hoj hoja hoj, ču-čuť spolu popijou.

PETRO A DANILO *pějí*

Hoj hoja hoj, ču-čuť spolu popijem.

HARMONIKÁŘ *zpívá*

Až jim Moše druhou dá,
tak si s nima zazpívá.
Hoj hoja hoj, tak si s nima zazpívá.

PETRO A DANILO *pějí*

Hoj hoja hoj, tak si s námi zazpívá.

HARMONIKÁŘ *zpívá*

Při třetí ať je už klid,
ta je umí zahubit.
Hoj hoja hoj, ta je umí zahubit.

PETRO A DANILO *pějí*

Hoj hoja hoj, ta nás umí zahubit.

Oba zpívají a opíjí se. Nakonec mizí ven, pravděpodobně zvracet. Moše sedí na pípě.

KAŠPÁREK *vylézá spod stolu, rukou se vzpírá, pak pozadu chodí*
Jauvajz jauvajz. Jakýsi taškáři vzbudili mne neuctivě. Řev byl zde jak kdyby jalovice řvala, že se krávou stala a sny nutily mé tělo, aby se neustále převracelo. *Kope do štokrdlete.* Tedy zdálo se mi jak kdybych týpky či typany dva viděl ani oni zlatáky sypou jako by se nechumelilo. A to bych řek, že se chumelí! *Leze po stropě.* To jsou mi tedy

velice podezřelé indicie. *Jednou rukou se stropu pouští.* Takovej sen, v tom kus reálu drsnýho já čuju frňákem svym vostošest.

MOSES *mírně, leč důstojně škytá*

Pane rotmistře, šoulet vám vystydl, zatímco jste vyspával.

KAŠPÁREK *seskočí*

Cože, šoulet? Žádal jsem tě o jídlo!

MOSES *nakročen*

To si nemůžete moc vybírat, vašnosti, protože tady, tady jste v hrachovém kraji. *Sedá na pípu.*

KAŠPÁREK

To všiml jsem si, ty sentinele! Juž ráno kluci ňací, manýry ty hrozný místní zkoušeli si na mě prubovat. Pojedli potka-na mi pod voknama strážnice tý mojí ouřední jak kdyby vobsah střev mejch zblízka si snad chtěli prohlídnout. Pozornosti zaostalců zdejších uniknouti nijak nemohu. Domorodci umolousaní! Jednou však prokouknu ty jejich pikle nechutný! *K oknu se přesune.* Nejdřív však za Jaksiňou vypravím se, neb mlsná děsně mě teď honí. Hej Moše! Dej mi šoulet do pytlíku. Vyrážím!

HARMONIKÁŘ *zpívá*

Na Bajkalské magistrále, hou,
s bratry sokoly vartoval, hou.
Co nebylo
může býti,
každý ho chtěl
zastřeliti
na Bajkalské magistrále, hou.
Za odměnu státní služba, hou,
nadstrážmistrem v Koločavě, hou.
Je to terno
tadle funkce,
nezasvítí
nikdy Slunce
na Kašpárka v Koločavě, hou.
Však babice má krásnou dceru, hou,
to by mohlo všechno změnit, hou.
Čistě bílé
mladé tělo
to je to co
by to chtělo
to je Anna Cjubiková, hou.

Teď obraz v němž se cizinec poprvé mezi místní mísí.
Obraz čtvrtý - opět u plůtku chyše Aniččiny.

KAŠPÁREK

Hle, tu jest ta chyše. Hej - je někdo v sednici? Už vidím!
Dívčina, krása nesmírná!

ANNA Dobrý den pane. Čeho si žádáte?

KAŠPÁREK

Já jsem zákon a jméno mé jest Kašpárek. A ty musíš být Anička, o tobě jsem již na registratuře zpraven byl a slovy chvalitebnými líčenas mi byla. Tedy pověz, Aničko, je doma tvá matka, Jaksiňa čarodějnice?

ANNA Ó ano, pane, jenže zrovna spí.

KAŠPÁREK

Řekni mi, je pravda, že mať tvoje nestoudně zdatnou kuchařkou na poměry místní se ustavila a že pokrmy vpravdě syté schopna je navařit?

ANNA Matka má vaří, až se hory třesou, jemnostpane.

KAŠPÁREK

A jistě chce v dobrém se zákonem vycházeti. Tedy rci - nemá právě k mání napečenou nějakou tu pečení, pečínku nebo klobásku? Hostinský se mě pokoušel před chvílí hrozným šouletem zabít. Nemá snad Jaksiňa něco šťavnatého na pekáči?

ANNA Ona mě k dílu svému nikdá nepouští, milosti. A já sama umím jen řepu krájet. Nedal byste si kousíček?

KAŠPÁREK *nafrněně*

Řepu... já nevím, Aničko, co by outroby mé vnitřní na to povědět ráčily neb právě před minutkou jsem do nich ten šoulet vražedný nafutroval.

ANNA Tak nechcete aspoň kousnout?

KAŠPÁREK

Ty bys mě chtěla kousnout, Aničko? *Přímo na ni naléhá.* To já bych radši něco jiného... *Významně mlaskne a dále bokem promlouvá.* Aj! Chutě mé se jak tekutina vazká ze strany na stranu přelévají. Kdepak krmivo Jaksinino materiální! Zde vidím dívku, již stojí za to mít! Od ní se dá jistě čekat trocha té civilizované rozkoše a cit, jenž bude měně lesní... Nuže, sokolíku, nyní chvíle tvoje na dvíře juž tluče! *K Anně:* Nuž pověz, děvče, vdanás?!

ANNA Jsem slovem odevzdána, čili neodvratně zasnoubena za Danila. Danila Ščerbaka.

KAŠPÁREK

Za toho zbojníka? On podezřelý ze zločinů mnohých jest!

ANNA *odbojně*

Můj muž budoucí není zbojníkem.

KAŠPÁREK *bokem*

Hohó, hned zpražila mne mandlička, ach moje bílá. Snad abych ji nevystrašil, jen lehký zájem pracovní teď předstírati budu. Vždyť nejkratší vteřinka s ní ta je pro mé srdce komplex masáží. *Tak nějak lidsky k Anničce:* Hned nedurdi se labuti Ty alabastrová. Jsem zde, v ouřední té hantýrce řečeno, na stopě. Tedy musím se Tě ptát, zda-li sis ničeho nevšimla. Nebyl Danilo tu, kupříkladu, když krví zmáčen od zločinu prchal? Neukrývá tu něco? Truhlu, či takové váčky?

ANNA *leknutím trefena přímo skokem vyjekne*

Áááách! *Kašpárek výskoku Aniččina pohotově využije by okem svým necudným ji pod sukénku kouk.* Pak spokojeně usedá. Anička na plůtek dopadne a dále již uklidněna čest svoji i milého svého brání. Fuj. *Bokem:* Běda, a je to jisté. Skřet ten červený Danila mého podezřívá. Do nálevny budu muset okamžitě zajíti a svého milého varovati. Ale jak se zde tohoto pidižvíka zbavím? No něco už vymyslím... Pane Kašpárku, koukejte, tuhle Štefánik na svém eroplánu letí! *Kašpárek se otočí a Anna zdrhne.*

KAŠPÁREK *na forbíně vykloní se*

Ha, ničeho nevidím na nebi širošířém. Snad havárie nepostihla v boji druhu našeho... Nebo snad Anna žertem že by mne tu chtěla zmámit? Raději počnu stopovati děvku lepou, prvéžto neb povinnost je to má služební a druhéžto to lahodná podívaná pro oko mé bude, takto z pozadí Aničku začínati, ...*sedá si na plot a kope nožičkami*... ach jak její prdelka houpati se v chůzi umí, to jistá krása jest. Nuž Kašpárku, brachu starý, ve vzduch jen vlahý proměň se zde a do práce se dej. *Odplazí se.*

HARMONIKÁŘ *zpívá*

Po vesnici běží a celá se třese
neb svému milému zlou novinu nese.
Policie bdělá na paty se lepí
její milý neví, co by měl věděti,
její milý neví, co by měl věděti.

Obraz pátý - v lese se milostníci setkávají. Idyla ovšem místo tady nemá, neb Danila těžká kocovina souží a Anička má nervy taky nadranc opuchlé. A ještě někdo třetí místo sobě ve skryši si vzítí chce. Jen sova na klidu si houká, hú, hú, hú.

KAŠPÁREK *přibíhá*

Aj. Už jsem tu ještěřici vychytralou doběhl, tfuj. Však v Sokole jsem vždycky dobře prospíval. *Dívá se do dáli.* A heršvec, ona vskutku s tím Danilem odporným chce se mi tu splichtit, neb támle vidím ho už kymáčet se! Milenecká dvojka jak ze žurnálu vystřižená tito mladí jsou. *Leze po větvi a do rozsochy nejnižší usedá.* To bych raději truňk ze dvou mázů šalvostru vlil do dutiny své břišní než abych to-to spatřovati musel. Fuj. Ovšem teď za sovičku zčerstva ukryji se neb nemůže-li srdéčko mé láskou klopotati tak alespoň pomstu krutou do něj vryji. *Opět uschová se.*

ANNA Danilo nechod' k nám, musíš utéci.

DANILO Kampak bych utíkal Aničko, nevidíš, že sotva stojím? *Sedá si.*

ANNA Ale Danilo, já pádila jsem s vichry o závod!

DANILO Stalo se snad něco mamince?

ANNA *vyskočí*

Ale kdež Danilo milý. Matka má rázně bať rozvážně juž zvečera v lóže odebrala se a ještě nejčko na klidu tam dlí.

DANILO *těž vyskočí*

Ty, Aničko, jak to mluvíš? Nebyl u nás náhodou Kašpárek?

ANNA Přesně to Ti chci říct již drahnou chvilku, ale vidíš, celá jsem z něj popletená. Ani řepu mou si nechtěl zakousnout a jen po Tobě se ptal. Ty, Danilo, on už určitě něco ví o tom pošťákovi.

DANILO Neměj strach, Aničko, byla to nehoda. Kumpána na uzdě jsem držel, nikdo nám nic nedokáže. Raději mne polib, ať se přestaneš třást.

KAŠPÁREK *vyleze z kapradiny a přitiskne mu revolver k ústům*

A co polibek chladné oceli, lotře? Já že ti nic nedokážu? Sám ses přiznal, hlupáku.

DANILO Nikdo to ale neslyšel, pane Kašpárku.

KAŠPÁREK

S tím já ovšem samozřejmě zcela počítám a proto rovnou zde na místě rozstřílím skelet tvůj na prach, kterýžto v tabatěrku pak vložím a časem vyšňupám. A to vše právem divočiny, kterou zde na mne všade kolkolem tak rafinovaně, fuj, rafičíte.

DANILO No prosím. *Poklekne.*

KAŠPÁREK *střílí*

Nemožné! Trefit se do tebe nemohu ni z centáků desíti! Jak bych třikrát tejdne na střelnici trénovat nikdá nedocházel! Náboje fšecky v čudu sou! Tak sekerou tě skolím, lumpe, nevstávej.

DANILO Jen si poslužte, pane nadstrážmistře, víc než nejčko mne hlava bolet nemůže.

KAŠPÁREK *seká*

Nejde sekera, nejde zaseknout do hlavy tvý dubový, Danilo. *Danilo zívá.* Smeká se po tobě jak po olejovce slizké. Ty sardinko, ty mě už dlouho ničit nebudeš. Já tě prostě uškrtím tady tkaničkou z bagančat a hotovo.

DANILO Jak myslíte.

KAŠPÁREK *škrtí ho a nic*

Sakrbelé, provaz se mi trhá jak kdyby z pírká ptačího a né ze silónu kvalitního vydělán byl. Jsi snad nesmrtelný, nužáku? Mě ty vaše čáry máry dlouho ničit nebudou! Já tě...
ANNA Zdá se mi, že jste se pane nadstrážmistře, tuhle mého Danila juž dosti natrápil. Nechejte toho a podejte mu ruku. Jste přec oba Slované! Buďte raději naším přítelem, pozve-me vás na svatbu a dobře se pomějete.

KAŠPÁREK

A smrt Bárty starýho má bez trestu tu zůstat? S vrahem je-ho mám si plecí padnout v plec?

DANILO Tak to ne, Kašpárku, brachu starý, pamatuj si, já nejsem zabiják a též Čechy milé já nikdy nestřílím neb oni pokrok a blahobyť k nám na Verchovinu přinášejí. A též poštu nám sem vozí.

KAŠPÁREK

A kdo tedy zločincem tím byl, který tě doprovázel?

DANILO To říci Ti nemohu, Kašpare milý, neb zradu krutou bych tím spáchal.

KAŠPÁREK

Ach ta vaše mužnost hloupá místní. Bezmocen zůstal jsem tu napospas. No dobrá. Dám ti vofuk absolutní, ale s podmínkou tou, že řádnou práci namísto tohohle somrování za cíl sobě položíš. A dobrou porcičku jídla svatebního taktéž pro sebe si vyhrazuji.

DANILO Beztak musím svatbu nějakým poplatkem podpořit. Ruku na to. Na svatbě své místo jistě dostanete. Já dám své věci do pořádku a půjdu pěkně podle tradic plavit vory.

ANNA To nesmíš Danilo. Pamatuj, co říkala matka!

DANILO Už jsem se rozhodl!

HARMONIKÁŘ *zpívá*

Na jarní vodě divoká je pěna.
Na kamenech hladkých točí se a sténá.
Tahle jarní voda je vášnivá žena.
Když jde večer spáti, nechce ležet sama.
Danila Ti vezme, obejmě to tělo,
připraví ho o dech, orosí mu čelo.
A v divoké pění, na kamenech hladkých
ztuhnou jeho retы v polibcích těch sladkých.

Cigára startky. Ty nový! Obraz šestý - zase v hospodě se odehrává.

KAŠPÁREK

Tak, Moše, přines mi rychle piváňko, měl jsem dnes těžký den. *Upadne přes ležícího Petra.* Bum. Ha, ještě teď abych na kokos svůj znavený padal? *Sedne si na stůl a kope do Petra nohou.* Hej, vstávej Škelebej, ať za partáka, za bracha pivního mi tu můžeš sloužit!

PETRO *těžce ze země zvedá se, první větu však ještě vsedě praví*
Mlleeah! Co - co?? Zdálo se mi, že mě žáby vobklíčily, že už na mě dou. *Dokope si židli ke stolu.* Ddobrej večír. Jé, já mám žízeň...že bych loupil, vraždil, hlavy trhal, ruce sekal, voči dloubal...

KAŠPÁREK *přiskočí ke stolu*

No tak Petro! Když se mnou chceš mok ten lahodný chmelový do hrdla vlévat tak mi tu laskavě o práci nemluv. *Jde kolem stolu k židli.* I když, Petro, to ti povím, nák se kolem tebe Smrtáček motá až to smrděti začíná. Jak pukavec kdybych z tebe čul.

PETRO *přisouvá si židli*

Ale pane Kašpárku, já jsem slušný chlap.

KAŠPÁREK *klepe zezadu do stolu*

No nevím, nevím, vražda pošťáka nic ti to neříká? Jsi v tom přímo po uši. Co viděl jsem tě, Škelebeji, tak jen s intou vostře nabitou.

PETRO Jó, to musím takle nosit. To mám na nohatce připravenou. Víte, my je s Danilem pěkně z díry vykouříme a pak je ... *v pokleku ...pif-paf střílíme.* Nechcete jít někdy s náma, pane nadplukovníku?

KAŠPÁREK *zděšeně*

Cože to střílíte?

PETRO No nohatce, vždyť jsme přece lovci! A jednou, jednou jsem dostal taky žabanta!

KAŠPÁREK

Koho?

PETRO Říkám krásnýho žabanta, s péráma jak pelry dyby na nich byly... To sme si pupík napuclí...

KAŠPÁREK

Tak tomu bude konec Petro. Danilo s živností svou starou skoncoval a k dřevařům do rachoty nejčko de.

PETRO *nadšeně bidluje na stole*

Danilo jde plavit vory! To je krása, to jsem vždycky chtěl... Jupííí! To já půjdu s ním, to bude jíízda, to se těšíím!

KAŠPÁREK *nakrkle*

Ty si mi Petro ale chytrák! Proč myslíš, že Danilo lovcem nechce už dál být? Zbavit chce se tě ty vykotlanče! Mlaská. Po Aničce jenom sliní pysky svými dřevařskými a s babicí je cugrunt ruka jediná. Spiknul se nám s bosorkami, maladěc náš podvodná.

PETRO Pane oficijál, vy mě taháte za nos.

KAŠPÁREK s hlubokým pochopením

Petro, Petro, myslíš, že douvod jedinej mám, abych blafoval? Skok. Jen pravdu čistou do kebulé se ti snažím vlejt. Povídám ti, že ani, že ani ... *přemýšlí...* že ani, že ani do svatby tě Danilo už nepozve!

PETRO *zděšeně*

To není, to není možná!

KAŠPÁREK

Vždyťs to viděl kamaráde, ropucha ti do snu rovnou vlezla. Myslíš, že je to jen tak? Jen si představ, o co přijdeš! Pekáče plný brambor, vajec, špeku, klobásou a šunkou podbitý, horoch, brťáky, zelo s fazulí...

PETRO Ten zrádce spiklý se strygami!

KAŠPÁREK *teď teprve se v promluvě svý vyválí*

To jistě urážka je akurátní, že jo, nepozvat tě, nemyslíš? Špíček zabublá a vyprskne, vejce hezky žluťoučká s okraji bílými, šunkou podražená a ty brťáčky!

MOSES *přináší pivo*

Tak tady jsou ta pivečka, pánové. Mám jít zrovinka roztočit další?

PETRO Mně ne, zítra brzy vstávám.

MOSES Ale já už jsem ti to pivo přines, Petro. Vždyť sis ho poručil.

PETRO Dej ho Kašpárkovi, Moše. *Hodí mu zlaták.* Já to zaplatím.

KAŠPÁREK

No prosím, Petro, já se kvůli tobě obětuji. Ale co, že tak najednou pospícháš?

PETRO Chci jít ještě za bačou. A zítra jedu s vory. *Odchází.*

KAŠPÁREK

To jsou věci, to jsou věci, to se nám to pěkně rozjíždí! Jáchachachá! Moše, jdi roztočit pivečko, udělám si dnes roztomilý večer.

HARMONIKÁŘ *zpívá*

Žízeň svoji upokojíš,
do půl těla vycachtáš se,
abys nesmrđěl.
Čelo lovem rozpálený,
prsty černý uleješ tim,
abys neshořel.
Na to však si dávej bacha,
co Ti takhle dělá dobře,
abys vydržel.
I když ránu neutržíš,
kulkou, sekerou či smyčkou
na jedno jsi zapomněl.

Věc zmizela. Cvakání. Obraz sedmý, v němž zbojníci právě napravení napravení na voru se plaví. Na voru!

DANILO *bidluje vpředu jakožto levák*

Nemlč, Petro, pořád. Dobře, že plavíme dřevo spolu. Na tebe se můžu spolehnout. Báľ jsem se, koho dostanu.

PETRO *bidluje vzadu jakožto pravák*

Se mnou se nemusíš bát, Danilo.

DANILO Nebojím se. Jen jsem měl ráno trochu divný pocit.

PETRO To je z toho včerejšího pití, Danilo.

DANILO Nemyslím. Anička o mne měla hrozný, zoufalý strach. Řekla mi, že jestli odejdu, už se nikdy nevrátím.

PETRO Chce si tě vzít, co?

DANILO Proto jsem přece tu, abych peníze pro nevěstu zarobil.

PETRO A do hostiny, pozveš mě?!

DANILO To se ví, brachu milý!

PETRO Lžeš! Řekli mi, žeš mě udal a zavrhnul. Urazils lovce!

DANILO Kdo ti tohle napovídal?

PETRO Kašpárek, figura ta ouřední, co čistou pravdu vždycky drží.

DANILO Divně mluvíš, Petro. Chceš věřit cizinci spíš než mě, příteli dávnýmu?

PETRO Spolčil si se s bosorkami. O dceru baby loudíš. Bača mě před ní varoval.

DANILO Nech těch hloupých řečí, Petro. Jsme druzi pokrevní, vždycky jsem lovili jen spolu. Nic nás nesmí rozdělit. A teď dávej pozor, vjíždíme do nejtěžší peřeje!

PETRO Vidíš? Táhle je kámen, co se o něj vloni zabil starý Konrád.

DANILO Neboj se, ten mineme!

PETRO Lovec mine, ty ne! *Bidlem strčí Danila z voru.* Plavej, žábo nadutá.

KAŠPÁREK
Je konec, Petro. Nohy svýho kamaráda se už nenažereš. Do šatlavy půjdeš.

PETRO Do jaký šatlavy, pane Kašpárku?

KAŠPÁREK
Nejsi tu proto, aby ses ptal, Petro.

HARMONIKÁŘ *zpívá*

Jsi tu, abys v tůrmě pykal, hou,
v díře vlhké, samý výkal, hou.
Šibenice,
až zavolá
smrdět budeš
jak brambora
jak kartofel pět let starej, hou.
Kašpar zatím bude houpat, hou,
dětičky své přenádherné, hou.
Z ňader bílých
Anny krásné
budou pít
mléko mastné,
pusinkama budou mlaskat, hou.

Moment dýmu! Obraz osmý - zas u chyše Cjubikovic!

KAŠPÁREK
Jujky, jujky. Teprve dvě dnůch jsem tu a hned spadne mi do klína obojí, nač chuť tu byla. Na uprázdněné místo Danilovo skočím čili krasotinka ta přelíbezná ženou mou se stane a babicí Jaksinou, kuchářkou přenáramnou, jaksepatří budu vykrmován. Aj, ty proslavená chytrosti česká, sokolská, ty práce drobná! Vítězství jeť nablízku. Aničko, zlatíčko, hů, hů, otevři mi vrátka!

ANNA Odejděte, pane kaprále. Držím smutek.

KAŠPÁREK
Jen rozvesel své tvářičky, берушко má červeňoučká. Neplač již pro darebáky - Danilo tuhý jest, a buran Petro citůžádých nemá, nepočítáme-li snad ten jeho hlad. Na mě pohled, na našince! Knoíky na čamaře dávno jsem si vyleštil! Za ženu vezmu si tě, ó jak svatba bude naše líbezná.

ANNA *pro sebe*
Jak bych všechno už jednou slyšela, vše se zdá být tak podobné a zároveň tak protikladné svou podstatou. *Methaphysicky:* Jak by ze slupky od jablka rajského dužnínku kdosi vykrojil... *Ke Kašpárkovi:* Nemohu vyjít ven pane Kašpárku, jsem příliš slabá.

KAŠPÁREK
Ty Aničko, nezahrávej si se mnou. Danilo mrtvý je a na Petra oprátka spravedlivá čeká. Ber toho, kdo se Ti nabízí sic s hanbou zoufalou coby stará panna skončíš.

ANNA Dejte mi trochu času, pane nadstrážmistře.

KAŠPÁREK
No prosím. Přijdu zítra, ale to mi věř, buď se ženuškou mou staneš nebo spoluvinici mordu toho vodního z tebe udělám. S Kašpárky nejsou žertíky nižádné co se věci lásky týče. To si pamatuj, hrdličko moje.
Kašpárek odchází. Poté Anička vyjde na zápraží.

ANNA Maminko, maminko, potřebuji pomoci.

JAKSIŇA *jako předevčírem zjeví se*
Co je, dcerko?

ANNA Maminko, své srdce jedinému Danilovi dala jsem a slovo své chci dodržet.

JAKSIŇA I já své slovo dávám jenom jednou.

ANNA Co budeme dělat, maminko? Já nechci v této podobě bez Danila žít. Kvůli Danilovi jsem k Vám přiletěla. Teď přišel čas, abych se vrátila.

JAKSIŇA Opravdu to chceš, Aničko?

ANNA Chci se vrátit, maminko.

JAKSIŇA Splním Tvé přání. *Čaruje:*

Bílá ať je zase bílá,
pírko ať se pírkem stane.
Pod křídly ať krajina je stinná,
nad ocasem vítr ať zas vane.
Leť hrdličko Aničko,
a Tvé věrné srdíčko
ať nad Verchovinou tepe.
Leť hrdličko Aničko,
leť hrdličko, Aničko.

Anna v hrdličku se promění.

HARMONIKÁŘ *na scénu vystoupí a nadšeně, hlasem durovým recituje*
Oj letila horlycja čerez sad,
čerez sad,
rozpustyla pirječko na vesj sad,
hej, na vesj sad.

Líbezný výhled a - obraz devátý, v němž příšerné finále v hospodě se odehrává.

Moše u pípy pracuje, za oknem hrdlička sedí.

KAŠPÁREK
Tak co, Moše, u pípy okouníš? Nevidíš, že tvůj host nejšmačnější tokáním marcipánovým znaven přišel k tobě zasnoubení své přeslavné oslaviti?

MOSES *u pípy se otáčí dva půllitry nesa*
Neokouním, bratře Kašpárku, čepici na pivečku Vašem vytvořuji. Ták, už to je. Už se to nese. Zde ty piva Vaše jsou.

KAŠPÁREK
Tak si sedni a dej si se mnou.

MOSES Neračte se uraziti, pane nadporučíku, ale dnes pivo pít nebudu. Prohřešek proti vejře mojí by to byl. *Na pípu usedá.*

KAŠPÁREK *od Mošeho se uraženě otáčí*
Sám si vejr ušatá, když nechceš sosák svůj v pívu smočiti. *K Mošemu usedaje na židli a nohy na stůl ukládaje promlouvá.* Tož ale sedni si, povím ti jak jsem se s bratry sokoly po móři na lodi zaoceánskej do republiky naší přepravoval. *Rozplývati se počne.* Jak albatrusa naturálního jsem v celé jeho kráse viděl. *Vyskočí k oknu.* Hoj, ... *a hned se otočí zas čelem...* já plkám zde jak ptáčník Klicperův sentimentem svým trýzněn a nevšimnu si tuto za oknem jak holoubátko křehoučké na větvi stromu sedí. *Promluvu svou zrychluje.* Vždyť já jsem docela zapomněl, že nevložil jsem ještě dnes ničeho do úst svých zřízených. Přímocítím jak zub můj nedostatkem stravy nedovyživen kořeny své ztrácí a hníti počíná. *Vystřelí z revolveru svého přímo na ptáčka za oknem. Hrdlička bolestivě zaúpí: Vrkú au au.*

He, první ranou skolil jsem to zvíře pernaté. Moše, jen v mdlobách spánku u mne nevirtuj a šoupáním pantofelů chvílku sobě nekrať, vyběhni ven a pečínku křupavou mi z kořisti mé připrav.

MOSES *telemarkem k oknu pokleká*

Vysoko jste mířil, pane nadporučíku. *Zpět zarotuje.* Tahle večere Vám štěstí nepřinese.

KAŠPÁREK

Nemudruj a přes dvůr do kuchyně odeber se.

MOSES *hluboce a strašidelně se nadechne a ponurost svou nechá vyjet*

Jak si přejete, bratře Kašpárku. *Odchází a hrdličku odnáší.*

KAŠPÁREK

Tak a já si zatím ze sklenice přihnu. Však ptáček v žaloudku mým žízeň jistě mítí bude a co bych to za člověka byl, kdybych ho trpět ponechal? *Přichází Jaksina.*

JAKSIŇA *od západu se šine*

Dobřej večír, Moše. Přines mi láhev kořalky a sklínku.

MOSES *přiběhne*

Už to nesu, Jaksino. Kořalku jsem přímo od ledu vyndal. *Dlouze se na ni zadívá a k ní se nakloní.* Rád Tě vidím, Jaksino.

KAŠPÁREK

Co tu vystáváš dědku suchý na nohách svých vodnatých? Nemáš snad u sporáku co dělat? Nevidíš, že hlady sotva ... *funí...* ty víš co, dýchám?

MOSES Promiň Jaksino, hned jsem zpátky. *Odbíhá.*

KAŠPÁREK *k Jaksině si židli přišoupne a lavici tak vytvoří*

Tedy matko, povím Vám, já se tak těším. To předkrm mocnářskej ke svatbě mojí bude, už to vidím, mne a Aničku jak svoji budeme, toť spojení vznešenosti civilizace a přirozenosti přírody ve třech dnech! To bude velkolepé. Víte, já Aničku nesmírně, až ku hvězdám miluji. Já bych ji snad samou láskou sněd. *Odplivne si.*

MOSES *přichází s večerí*

Tady to je, pane Kašpárku. Nebyla to holubička, nýbrž hrdlička.

KAŠPÁREK *přiskakuje k hrdli*

Hrdlička, křepelka, holubička, šuma fuk mi tyto věci jsou. Hlavně abych debužirovat počnout mohl.

JAKSIŇA Kde si sebral tu hrdličku, Moše? *Vystartuje na něj.*

MOSES Tady pan Kašpárek ji ze stromu sestřelil.

JAKSIŇA *ke Kašpárkovi poněkud rozrušena*

Jak jste to mohl udělat, vy vrahu! *Vyskočí.*

KAŠPÁREK *bere si hrdli*

No copak, copak. To je mi najednou outlocitu. Hrdle malá jakási voukolem letěla tak jsem na ni pistoli svou služební použil. A více mne již nerušte neb popřáti si musím dobré chutnání a jíme bez povídání. *Jí na pípě.*

JAKSIŇA *na stole čaruje*

Jedno sousto jen si dej
s chutí po něm zachrochtej.
Do říše, kam patříš běž
a věř tomu, že dříve než
podruhé kousneš, tvoje pleš
zrůžoví a štětínami pokryje se celá.
Pak budeš se moct cpáti častěji než včela
přelétne z květu na květ
a zas zpět.
Bude ti bude hej
a čumák tvůj vycpu si, aby na trofej
slavnou přeměněn byl.
Toť má vášeň, toť můj cíl.

Kašpárek jedno sousto pozře a promění se v čuníka.

JAKSIŇA *již civilně Mošemu omlouvá se*

Promiň, Moše, odvedu si ho.

MOSES Kam bys ho vodila, Jaksino.

JAKSIŇA Domů. Je můj, vykrmím ho a zabiju.

MOSES *stydlivě od Jaksini se otáčí*

Zůstaňte tu oba. Bude nám spolu veseleji.

JAKSIŇA *zezadu Mošeho po rameni hladí*

Ty se mnou chceš žít, Moše? Ty se mne nebojíš?

MOSES Čaruješ spravedlivě, Jaksino. Zde Kašpárka si po právu v čuníka proměnila. Marně on fištrónem svým machroval a mládeži nadějně undrholt působil.

JAKSIŇA *sedá si a hlavu o Mosesa si opírá*

Jsi moudrý, Moše. Když chceš, zůstanu tu. A až si hlavu toho toho sviňáka na paměť vycpu, zbytek pařezem čarovným na skopce předělám. Ať též nepřijdeš zkrátka, ty houžvičko má sladká.

MOSES *objímá ji*

Tys dobrá žena, Jaksino. S Tvým uměním hlady nepoměme. *Pohladí čuníka. Ten spokojeně zachrochtá a talíř svůj dobližuje.* Budeme dobrá rodina. Veselku důstojnou si vystrojíme. Svatba bude jakou tu dlouho neměli!

SBOR

vesele zpívá

Verchovyno, svitku ty naš,
hej jak u tebe tut mylo.
Jak ihry vodplyve tut čas,
svobidno, šumno, veselo.
Oj nema to kraju,
kraju nad tu Verchovynu,
koby mi lyš pohulaty
choť odnu hodynu.

OPONA, KONEC.

Matěj Bukovina a Šimon Olivětín

Kašpárek, četník koločavský

© Praha 1997

Nakladatelství vzájemného družstva průmyslových básníků Fišfíš

Ilustrace nijaké

Vysázeno písmem roman v systému LaTeX

Grafická úprava Simon Blind

Náklad dle počtu čtenářů

Vydání první

Fotografie z prvního nastudování hry Pavla Němce Podvodník a král souborem Svatopluk z Benešova v autorově režii. Foto: Jan Švácha.

DRAMATURGICKÝ PENDANT

KE HŘE

PODVOVNÍK A KRÁL

DOTYK HISTORIE USNOVAL PAVEL NĚMEC

Text, který směřuje ke grotesknímu úsměvu, k historizující frašce typu *Pán světa v županu*, tedy k žánru, v němž malé, zanedbatelné události mají za následek velké činy. Také v příběhu **PODVOVNÍK A KRÁL** jeden člověk vlastníci jednu, jedinou informaci, změní osud Prahy obléhané pruskými voji.

Text má dva dramatické prostory - *Fridrichův stan* a *Krčmu* - které slouží pro tři jednání, tři situace, v nichž se hrdina Käsebier vynachází. Situace a dialogy jsou celkem svižně napsány, příběh-anekdota má svůj tah i vnitřní logiku, a tak by nic nemělo stát v cestě příjemné divadelní práci a následně příjemnému diváckému a i divadelnímu zážitku. Avšak až tak jednoduché to není.

Co se scénografického řešení týče je zřejmé, že realizovat příběh v náznakových kostýmech či snad prostředky chudého divadla by bylo kontraproduktivní. Konkrétnost, byť třeba na principu montáže historického kostýmu a současného oděvu má šanci usadit frašku v mantinelech pravděpodobnosti, v manéři pravdy. Scénické vybavení prostorů nevyžaduje jisté skutečný stan ani skutečné čtyři stěny hospody, ale plátno válečného stanu, skutečná část stanu, do níž lze udeřit pěstí, zde prostě být musí. Stejně tak festovní královský stůl, a ne ošoupaná překlička na kozách, i když, vzhledem k pruské vynalézavosti, je možný technicky umný skládací polní stůl, ale v žádném případě ne campingové stolování. Totéž se týká i scénického zobrazení krčmy, skutečných mincí cinkajících při dopadu na zem, etc. Uvěřitelnost a přijetí příběhu tedy stojí nejen na realistické a psychologické podobnosti v jednání dramatických osob, ale i ve verifikované pojednaném prostoru, neboť v takzvané „papírových“ kulisách se nejspíše divadelní zázrak konat nebude.

Nyní drobně k jednotlivým situacím, neboť výklad, interpretace textu, musí vycházet z motivů směřujících k jednání postav, z čehož se dále odvíjejí vztahy. Jak je tedy autorem v textu připraveno *co kdo chce a jak toho dosahuje*. Kam a na co autor ukazuje tématem, kam a jak ukazuje divadelně.

První situace je nejzajímavější, nejpresnější, nejdivadelnější. Důvodem je skutečnost, že hrdinovi jde o život! Snad dokonce proti vůli autora, vzhledem k tomu jak je napsána druhá a třetí situace, hrdina jasně jedná v daných okolnostech tak, aby si zachránil krk. Stačilo by málo, krok stranou, a už by se dál nehrálo, jelikož by se zhoupl na oprátce. Tudíž všechno jednání hrdiny je motivováno oddálením poprav, potažmo získáním úplné svobody. V jednání používá především mozek a nadhled, což mu umožňuje využít všech nitek, i těch nejtriviálnějších, k záchraně. Ani tělesné dispozice obratnosti nepříjdou - a na jevišti už vůbec přijít nesmí - zkrátka. Ze všech slov, která *Podvodník a Král* na sebe obžerně chrlí, a která jsou kouřovou clonou jejich skutečných záměrů, je nutné lehce podtrhnout ta, která ukazují směrem, co kdo z nich chce, co kdo z nich zatajuje. V tělesném materiálu a slovním jednání pak ukázat, jak toho dosahují. Inscenátoři by se měli vyvarovat možnosti učinit krále *Fridricha II.* směšným hlupákem. Pravda, jeho přesvědčení, že nicka Käsebier je pro něj zanedbatelný, že nijak nemůže ohrozit jeho plány, ukazuje na nadutost. Ovšem, když má možnost získat s jeho pomocí Prahu, nezaváhá a vyrazí za svým cílem jak plachetnice s větrem v zubech, a Käsebier se pro něj stává partnerem.

Druhá situace může méně zkušené inscenátory ve výkladu zavést. Postihuje textovou košatostí košatost rozporuplných postav, s nimiž se hrdina musí porovnat. Tím je míněna nutnost dát si pozor, aby utkávání hrdiny s jednotlivými motivy neodvedla výklad od podstaty jeho směřování, jeho cíle, proč do obležené Prahy vstoupil. Oddalování, retardace cíle, je pojednáno zajímavě, a do jisté míry je ozvěnou situace Palivec, Bretschneider, Švejk. Zde navíc okořeněno posunem do ženského světa, do erotizujících podtextů bondovského charakteru, a posíleno motivem hladu, který je prubířským kamenem postavů obecně. Tato poznámka nesměruje proti autorovi. Naopak se zdá, že

realita fízlování bude mít za všech režimů zlaté dno, stejně jako pečení chleba. Jiná věc je, že v krčmě dochází (možná z časových důvodů délky hry, možná z čiré radosti pohrávání si s rozličnými motivy a inspiracemi) k rozměňování cíle hrdiny, jímž je nejprve *ukrást Prahu pro Fridricha*, a posléze proměna cíle do *ukrást Prahu Fridrichovi*. Situace je nasyceným roztokem fízlování a kolaborace, touhy a strachu, pohráváním si s vloženými ingrediencemi vtipně, méně vtipně, ba i vážně. Může se tedy stát, že inscenátoři sejdou z cesty, že jim výklad nevykrytalizuje. Osm dlouhých stran trvá, než se propracujeme k okamžiku, kdy hrdina zjistí, že *Děvka* má spojení na generála *Laudona*, tedy spojení, které nezbytně potřebuje, aby dosáhl cíle. Tím nemyslím, že situace měla být napsána jinak, třeba přes postelovou scénu, kdy se k údivu hrdiny z jeho společnosti vyklube agentka přivydělávající si prostitucí či úplně jinak a odjinud. Ne! Autor situaci napsal jak je, a tak pouze důrazně upozorňuji, abyste se nenechali chytit do pastí vedlejších slepých uliček motivů a vtipků. Dejte jim co jejich je, uvolněte divákům bránice, ale všemi výrazovými prostředky jděte po smyslu situace, neboť ne vše má stejnou důležitost, a podstatné je, čeho chce a musí hrdina dosáhnout. Pozorně analyzujte, jak mu autor pomáhá a jaké mu v dramatu klade překážky jednáním. Ne pouhou slovní ekvilibristikou, i když dobře sepsanou.

Třetí situace sice zahlcena není, ale je příliš jednosměrná, a je na vás, abyste ji jevištním řešením pomohli k napětí. Textově se totiž pohybuje v pouhé rovině potvrzení premis ze situace druhé, a dodržení slibu ze situace první. Ona možnost, že Käsebier rád žije na ostří nože či pod obloukem kývajících se oprátky, že napětí teprve dává jeho životu šmrnc, tak tato možnost je textově oslabena. Přitom se jedná o typ jednání, se kterým by se mnohý divák rád identifikoval, ať už z jakýchkoli důvodů. Ono totiž být výsostným hráčem na vinici Páně je pocit, ze kterého narostou Ikarova křídla. Řeč je o tom, že Käsebier zde měl (a hereckými nonverbálními prostředky stále má) šanci vodit za nos jak *Krále* tak *Laudona*, neboť každý z nich ví jen část pravdy. Může si užívat jak s nimi mává, a oni tápou, jak se mezi sebou chtějí domluvit, ale on jim to vždy na poslední chvíli překazí - i kdybyste měli jednu, dvě krátké repliky dopsat. Může si to užívat, a my s ním, načež se ukáže, že je nejmorálnější ze všech. Neboť, i když mu možná hrozí trest od obou dříve znepřátelených stran, dodrží svůj slib. Zatančí na ostří prušáckého bajonetu násazeném na laufu prušácké flinty, a se smíchem se odporoučí jak David C.

Takže, *Zlomte vaz*, a dobře skrze labyrint slov odmotávejte nit!

Vladimír Zajíc

PAVEL NĚMEC PODVOVNÍK A KRÁL

Osoby a obsazení:

Fridrich II., pruský král

Käsebier, zloděj a podvodník

Stráž

Krčmářka (její jméno není důležité)

Děvka (ani její jméno neznáme)

Tajný, fízl

Laudon, důstojník pražského štábu

Fridrichův stan

(Na jevišti, které je zařízené jako polní stan, je přiveden špinavý trhan s rukama spoutanýma provazem. Z jeho chování však vyzařuje určitá hrdost a inteligence, snad i smysl pro humor. Je zřejmé, že okamžitě hodnotí novou situaci, v níž se ocitl. Zřejmě je vše, jak předpokládal.)

Fridrich II. Käsebier?
Käsebier Ano.
Stráž Ano, VAŠE VELIČENSTVO! (*Halapartnou přitom srazí Käsebiera na kolena. Dlouhá pauza.*)
Fridrich II. Käsebier.
Käsebier (*vkleče, patří to spíš Stráži než Fridrichovi*) Ano!
Stráž Ano, VAŠE VELIČENSTVO!!! (*Halapartnou srazí Käsebiera z kleku na zem a chystá se ho probodnout.*)
Fridrich II. Stráž!
Stráž Rozkaz! (*Chce se postavit do pozoru, ale má halapartnu obrácenou ostřím k zemi a než se mu podaří ji obrátit a postavit se i s halapartnou do předpisového pozoru, probíhá etuda nešikovnosti a schopnosti ohrozit halapartnou své okolí i sebe sama.*)
Fridrich II. O životě tohoto vězně rozhoduji já!
Stráž Rozkaz!
Fridrich II. (*Jednoznačným gestem ho pošle pryč.*)
Käsebier (*v okamžiku, kdy Stráž opouští stan*) Stráž!
Stráž (*Obrat, předpisový postoj*) Rozkaz!
Käsebier Já mám výbornou paměť!
Stráž (*Začne „hudrovat“*) No to... tedy... Vaše Veličenstvo...
Fridrich II. Odchod!!
Stráž Rozkaz.
Fridrich II. (*Zjevně se baví.*) - Tohle ti nezapomene.
Käsebier Já jemu taky ne.
Fridrich II. No... (*Velmi oficiálně.*) Tedy: Tento polní soud odsuzuje Käsebiera obžalovaného z podvodu, krádeže, pokusu o útěk spojený s pokusem podplatit důstojníka Pruské armády k trestu smrti oběšením.
Käsebier Tohle má být soud? Vaše veličenstvo, při vši úctě...
Fridrich II. Tohle JE soud! A ty jsi byl právě odsouzen. Rozsudek bude vykonán za úsvitu.
Käsebier Jestli tohle byl opravdu soud a já jsem byl opravdu odsouzen k smrti, mám právo na poslední přání, že?
Fridrich II. (*Po chvílce rozmyšlení.*) Dobrá. – Za ten žertík s mým Strážným ti splním poslední přání. Jistě víš, že nesmíš žádat milost nebo zmírnění trestu.
Käsebier To vím. Mým posledním přáním je desetiminutový rozhovor s vámi.
Fridrich II. Jenom to?
Käsebier Jenom to.
(*Fridrich II. vezme ze stolu ozdobnou dýku a přerézne věžňova pouta, která spadnou na zem. Käsebier si klekne, aby je sebral a schoval do torny a právě v tu chvíli se Fridrich II. otočí, takže stojí přímo nad klečícím Käsebierem.*)
Fridrich II. Jestli se chceš vyzpovídat, máme tu kněze...
Käsebier Nechci svatou zpověď. Chci si s vámi prostě popovídat. Jako vězeň s vězněm.
Fridrich II. Vězeň... s vězněm?
Käsebier Vy možná ani netušíte, jak je život nás dvou podobný. Já sedím zavřený v díře a hlídá mě Stráž. Vy sedíte zavřený v tomhle stanu a taky vás hlídají.
Fridrich II. Moje Stráž je venku proto, aby se ke mně nedostal nikdo nepovolaný. Tebe hlídají, abys neutekl.

Käsebier To vám vyjde nastejno Obojí je přece vězení. (*Pauza.*) Přiznejte, že občas zatoužíte sednout na koně a vyjet si na lov, jen tak, kam vás napadne. Hnát se sám touhle krásnou krajinou, ve vlasech vítr, najít stopu jelena, uštvat ho a skolit. – Ale nemůžete. Moc lidí jde PO VAŠÍ stopě a snaží se uštvat a skolit vás.
Fridrich II. (*Uvědomuje si, že je to tak, ale nechce to přiznat.*) Bláboly.
Käsebier Zvu vás na lov, Vaše veličenstvo. Znam tady neda-leko nádherné lesy plné zvěře. Povedu vás. (*Chvilí čeká na reakci.*) Znam taky jednu pěknou mlynářku tím směrem. Můžeme jet inkognito. Vezměte s sebou jiné oblečení a ráno jsme tu zpátky.
Fridrich II. Nechápu, jak si můžeš jen pomyslet, že bych zane-dbal povinnosti a opustil své vojsko, třeba jen na půl dne, třeba na pouhou noc. A potom – při první příležitosti bys utekl. Podvodník zůstane podvodníkem.
Käsebier Když dám někomu svoje slovo, tak ho dodržím.
Fridrich II. Nemyslím, že bych právě tvému slovu měl věřit.
Käsebier Oba dva se snažíme přelstít svoje protivníky. Když se to povede mně, jsem podvodník, který zaslouží šibenici. Když se to podaří vám, jste obratný diplomat.
Fridrich II. Co si to dovoluješ?!

Käsebier To je jen moje trpká zkušenost.
Fridrich II. Tvoji trpkou zkušeností je hlavně to, že tě přistihli při podvodu a potom při krádeži.
Käsebier Kdo je podvodník, Vaše veličenstvo? Ten kdo pod-vádí a krade nebo ten koho při tom přistihnou?
Fridrich II. Tebe přistihli. – A pak ten pokus podplatit mého důstojníka? – Směšné!
Käsebier PRO DŮSTOJNÍKA to prostě bylo málo. Kdybych býval mohl nabídnout víc, dnes bych tu nestál.
Fridrich II. Svým lidem mohu absolutně věřit. Ve všem!!
Käsebier Opravdu si to myslíte? (*Ztíší hlas.*) – Dávejte pozor. (*Přejde ke stanové plachtě a silně do ní udeří pěstí. Ozve se bolestný výkřik Strážného.*)
Fridrich II. Cože?! (*Chvatně opustí stan.*)
Käsebier (*Rychle všechno prošmejdí, najde velký měšec a strčí ho do svého žebradla. Potom se postaví ke sto-lu a prohlíží mapu, která na něm leží.*)
Fridrich II. (*Vrátí se a sbalí mapu.*) Tvoje drzost opravdu nezná mezí. Ačkoliv... (*mapu opět hodí na stůl*) ty mapu vidět můžeš. Už nad ránem budeš mlčet... - jako hrob. (*Směje se svému vtipu.*) Jak jsi to věděl? (*Hlavou naznačí, že má na mysli poslouchající Stráž.*)
Käsebier Vaše veličenstvo, našinec musí mít uši pořád na-strážené. Každé slovíčko, každé šustnutí může být důležité. Z toho co zaslechnu a z toho co vidím si potom poskládám i to co jsem neslyšel a neviděl.
Fridrich II. Například?
Käsebier Například před chvílí jsem viděl mapu. Dokonalé. Prahu jste obklíčil tak, že musí být opravdu těžké dostat se za její hradby. Stejně těžké asi bude z ní zdrhnout.
Fridrich II. Těžké? Je to nemožné! Do Prahy a z Prahy nepro-klouzne ani myš. Tím jsem si naprosto jistý!

- Käsebier** V tom můžete mít pravdu, ale na druhou stranu – po dvou měsících obléhání je jasné, že pražské opevnění je pro vaše vojsko příliš tvrdý oříšek...
- Fridrich II.** Nepotřebuji překonávat jejich hradby. Prostě je vyhladovím! Ještě rádi se vzdají, když jim slíbím beztrestnost a kus žvance.
- Käsebier** Ano, SLÍBÍTE, Vaše veličenstvo. Když vy nahoře tak snadno slibujete... Ale třeba vám neuvěří.
- Fridrich II.** Je to jejich jediná naděje.
- Käsebier** Co když tuší, že k Praze se blíží pomocné vojsko generála Dauna?
- Fridrich II.** *(Velmi překvapen)* Odkud to víš?
- Käsebier** Zaslechl jsem, že včera se vrátili vaši zvědové... - prý se dostali opravdu daleko...
- Fridrich II.** Myslím, že i ty, pověstný svými smělymi kousky, bys jim mohl závidět!
- Käsebier** Nechce se mi věřit, že by někdo překonal mou pověst.
- Fridrich II.** *(Vytasí krásnou dýku.)* Víš co to je?
- Käsebier** Dýka.
- Fridrich II.** Daunova dýka! Těším se, až budu mít příležitost mu ji vrátit. S patřičným komentářem o schopnostech jeho Stráží. – Dokázal bys to?
- Käsebier** *(Vyhne se odpovědi.)* Vrátit Daunovi dýku?
- Fridrich II.** Dostat se nepozorovaně do přísně hlídaného velitelského stanu a přinést odtamtud velitelovu osobní zbraň!
- Käsebier** Dokázal. *(Pobaveně.)* Ale já bych se spíš snažil ukrást něco jiného. Obkreslit mapu plánované bitvy například. – Jenomže to by vaši zvědové museli rozumět mapám a umět číst a psát. Když někdo umí zacházet jen s dýkou, ukradne prostě jen dýku.
- Fridrich II.** Ty snad umíš číst a psát?
- Käsebier** Ano, Vaše veličenstvo. A také velmi dobře rozumím mapám. Například tady: *(ukazuje v mapě)* Nemyslím si, že by vojsko pruského krále Fridricha II. *(poklona)* mohlo vyhrát bitvu, ke které se schyluje. Jestli se budete s Daunovým vojskem bít tady, do zad vám jistě vpadnou Pražané. Pokud potáhnete Daunovi vstříc, musíte tu část svého vojska nechat a budete oslaben na obou frontách. – Těžká situace.
- Fridrich II.** *(Fanaticky.)* Pokud k té bitvě dojde, rozmetám je a roznesu Daunovy vojáky na kopytech našich koní!! Ani nebudu muset vytáhnout z pochvy meč! *(Přitom buší do mapy. Käsebier se velmi pozorně dívá, kam Fridrich II. ukazuje.)*
- Käsebier** Jistě, Vaše veličenstvo.
- Fridrich II.** Pokračuj.
- Käsebier** Myslím, že chcete co nejdříve nabídnout Pražanům „beztrestnost a kus žvance“, jak jste se ráčil vyjádřit, pokud Vašemu vojsku otevrou brány. Potom se můžete v Praze opevnit a smát se Daunovi z hradeb. Vy se s vašimi ohromnými zásobami vyhladovění bát nemusíte.
- Fridrich II.** A dál?
- Käsebier** Ale nemáte jistotu, jestli Pražané náhodou nevědí o vojsku generála Dauna. Vaším zvědům cesta pro dýku a zpět trvala skoro pět dnů. *(Opět se sklání nad mapou.)* Daun se svými muži je tedy už blízko. Řekněme... - u Kolína?
- Fridrich II.** Opravdu si umíš leccos domyslet.
- Käsebier** Jako každý podvodník jsem dobrý diplomat. Nejlepší by bylo, kdyby někdo jednu z Pražských bran v noci otevřel.
- Fridrich II.** *(Zamyšleně přechází po stanu.)*
- Käsebier** Myslím, že bych to dokázal.
- Fridrich II.** Jsi odsouzený k smrti.
- Käsebier** Právě proto se o to můžu pokusit. Můj život dnes nemá valnou cenu.
- Fridrich II.** Řekl jsem Ti, že nesmíš žádat o milost.
- Käsebier** Ale před tím jste řekl: Tento polní soud odsuzuje Käsebiera obžalovaného... a tak dále ...k trestu smrti oběšením.
- Fridrich II.** *(Nechápe.)* Ano.
- Käsebier** Mohl byste ještě dodat: „...pokud nedokáže otevřít příští noc jednu z pražských bran.“
- Fridrich II.** *(Dlouze přemýšlí.)* I kdyby se ti podařilo dostat se dovnitř, jak ti mám věřit? Co když jim všechno vyklopíš?
- Käsebier** Před rokem jsem stál v Praze na pranýři. Málem jsem to tehdy nepřežil. Mám s nimi své účty.
- Fridrich II.** Takže – pomsta?
- Käsebier** Nazývejme to válečnou lstí. Zní to diplomatictěji.
- Fridrich II.** *(Pomalou z sebe souká.)* Možná bych i... Ale...
- Käsebier** *(Ho přeruší)* Pardon? *(Přikrade se ke stanové plachtě, napjatě poslouchá, potom do ní chce opět udeřit pěstí.)*
- Fridrich II.** Už zase? Počkej! *(Rychle opustí stan.)*
- Käsebier** *(Skočí po dýce, schová ji do své torny, potom si to rozmyslí, pochvu naaranžuje pod mapu a ukradne pouze dýku. Najednou zbystří a velmi rychle se vrátí na své původní místo.)*
- Fridrich II.** *(Vrací se s balíkem hadrů a s úsměvem ukazuje na místo, kde chtěl Käsebier udeřit do plachty.)* Tentokrát jsi se spletl. *(Po pauze, velmi obřadně.)* Tedy - POKUD NEDOKÁŽE OTEVŘÍT PŘÍŠTÍ NOC JEDNU Z PRAŽSKÝCH BRAN. *(Balík hadrů hodí Käsebierovi.)* Tady máš oblečení, ve kterém nebude na první pohled zřejmé, že přicházíš rovnou ze žaláře. Do večera ještě počkáš v díře a po soumraku tě hlídka doprovodí k hradbám. Potom je to na tobě. Když to dokážeš, zapomenu na šibenici.
- Käsebier** Zítra v noci jste v Praze, Vaše veličenstvo.
- Fridrich II.** *(Přejde k mapě.)* Chci slyšet, jak to provedeš. *(Zvedá mapu a předává ji Käsebierovi.)*
- Käsebier** *(Mapou zakrývá Fridrichovi II. výhled na stůl a opět ji pokládá.)* To ještě nevím. – Ale bude to tato brána. *(Ukazuje ji na mapě.)*
- Fridrich II.** Dobrá. *(Spokojený, že se domluvili.)* - O tvých kouscích se vyprávějí celé legendy. Ovšem lidé si legendy rádi přizdobí. Chtěl bych některou slyšet přímo od tebe. Pochlub se některým zvlášť *(Luskne.)* podařeným kouskem.
- Käsebier** Vaše veličenstvo, nejsem herec, který umí na lusknutí bavit obecenstvo. Svoje příběhy vyprávím známým u sklenice dobrého vína. To mi pokaždé rozváže jazyk.
- Fridrich II.** *(Vybuchne.)* Mám tě snad pozvat na hostinu, budou-li chtít slyšet tvé chvástání? Zdá se mi, že zapomínáš, s kým mluvíš!

Käsebier Ó ne, Vaše veličenstvo. Jenom říkám, že jsem podvodník, a ne herec. Konec konců – může se docela dobře stát, že jednou spolu posedíme nad sklenicí vína. Ve válce je možné všechno. Prostý voják může zítra nosit maršálskou hůl a podvodníci mívají skvělé předpoklady pro kariéru diplomata. Dávám vám své slovo na to, že jestli někdy usedneme ke společnému stolu, budu vám vyprávět o svém nejpodatřejším podfuku.

Fridrich II. Raději hleď, abychom se už nesetkali. – Stráž!

Stráž *(Vejde a na pravém oku má výrazný monokl.)* Rozkaz!

Fridrich II. *(Ukáže rukou, že mají odejít.)* Odvést!

Stráž Rozkaz!! *(Nadšeně, vítězně, s vědomím, že bude s Käsebierem chvíli sám.)*

Fridrich II. *(Přejde k mapě a okamžik do ní spokojeně hledí. Potom sáhne po pochvě a chce do ní uklidit dýku, ale zjistí, že na stole není. Nejdříve ji usilovně hledá, kdeco zpěvračí, nakonec pochopí.)* STRÁŽ !!!

Stráž *(Objeví se ve vchodu.)*

Fridrich II. Okamžitě přivést toho vězně!

Stráž Vězně, Vaše veličenstvo?

Fridrich II. Jistě, vězně! Před chvílí jsi ho odtud odvedl.

Stráž Ten? – Říkal, že je propuštěn. Že se prokázala jeho nevina.

Fridrich II. Cože?!!

Stráž Dokonce mi ukazoval dýku, kterou jste mu věnoval, nové oblečení a veliký měšec plný zlatáků. *(Fridrich II. Skočí ke kavalci a zjistí, že peníze jsou fuč.)* A nebyl svázaný, jako když jsem ho k vám přivedl...

Fridrich II. On to opravdu dokázal!

Stráž Prosím?

Fridrich II. Ven!!!

Stráž Rozkaz!

Krčma

Dva stoly, jeden v popředí, druhý poněkud „upozaděný” – tak, aby bylo možné světle tyto dva prostory oddělit.

Käsebier *(Vejde a rozhlíží se. Sedí tam muž neurčitěho vzhledu i věku, znuděně civí před sebe. Dále je tam prostitutka, stejně znuděná. Krčmářka by asi ráda obsluhovala, ale nemá koho. Když se objeví Käsebier, je to pro osazenstvo jisté vysvobození z nečinnosti. Muž je ihned ve střehu, prostitutka cítí kšeft a jde se lísat, jediná Krčmářka poznala, kdo je novým hostem.)*

Děvka Ahoj fešáku. Konečně pořádný chlap. *(Řekla to krčmářce, ale patřilo to tajnému, trochu možná i Käsebierovi.)*

Tajný *(Okamžitě nasupeně vstává, ale Krčmářka ho posadí a postaví před něj pohár, který mu právě nesla.)*

Käsebier Mám hlad a ne chuť na děvku.

Děvka Ale ale, snad nebude tak zle. Hlad máme všichni, proto eště nemusíš bejt krobiján.

Käsebier Hele, vodprejskni.

Děvka Když na mě budeš hodnej, budu já hodná na tebe. *(Tiše.)* A když se mi to bude s tebou líbit, možná ti povím něco, co by tě mohlo zajímat, fešáku.

Käsebier Tebe nejspíš zajímá tak můj měšec.

Děvka *(Rozchechtá se.)* Taky se to tak dá říct...

Käsebier Vypadni.

Děvka Slyšíte to, lidi? Pán je asi zvyklej na lepší! *(Potichu Käsebierovi.)* Jak chceš. Ale abys nelitoval. *(Chce odejít.)*

Käsebier *(Chytne ji za ruku, přitáhne ji zpátky.)* Dobrá. Cos mi chtěla říct?

Děvka No, to už je lepší. Hele, bacha támhle na toho pavouka. Je to tajnej. Co ten už dostal lidí do lapáku...

Käsebier Jak to víš?

Děvka Je to můj stálej kunšaft. *(Když vidí Käsebierův odpor, brání se.)* Vím vo všech štárách. Můžu taky někomu pomoci, abys věděl. Dyk já to vlastně dělám pro druhý! *(Možná to zjistila teprve teď.)*

Käsebier A proč to říkáš mě? – Vůbec mě neznáš.

Děvka No ale můžeme se přece poznat, ne? Docela se mi líbíš. Tak proto.

Käsebier A co ještě víš? Určitě ti toho spoustu vykecá.

Děvka To zas ne, von je strašně vopatrněj. Von spíš čmuchá než by něco řek. Ale když s ním jdu, tak mě nechává na pokoji. – Je to svině. Hele, třeba: tady chlastá zadarmo, co myslíš...

Käsebier Krčmářka s ním taky... kamarádí?

Děvka Vůbec ne, ale kdyby mu nenalejvala zadarmo, tak si na ní třeba něco vymyslí a je to. Vona mu musí nalejt, rozumíš? Jako já s ním musím jít.

Krčmářka *(Sykne na děvku a pokynem hlavy ji pošle pryč, přisedne si.)* To jsou k nám hosti!

Käsebier Pamatuješ se na mě?

Krčmářka Aby ne! Na takovou noc se nezapomíná.

Käsebier *(Ješitně potěšen.)* Vážně?

Krčmářka *(Vrazí mu facku.)* A hlavně na takový ráno. Chybělo mi tu dost peněz, když jsi zmizel. Zrada a ještě zlodějina!!

Käsebier Jenom jsem si vypučil. Dneska všechno vrátím. I s úrokama!

Krčmářka Tak radši hned, jo?

Käsebier *(Vytáhne měšec.)* Nastav. *(Vysype něco peněz do nastavených dlaní.)*

Krčmářka Ale spát tady nebudeš, na to zapomeň. Nerada bych, aby sis zase něco vypučil. *(Ztiší hlas, ohlédne se po tajném.)* Ale to jsou pruský peníze!

Käsebier Správně.

Krčmářka Kdes je vzal?

Käsebier Vypučil jsem si. Ale neboj, tyhle nemusím vracet. Když mi pomůžeš, dostaneš mnohem víc. Ale nejdřív bych se najed.

Krčmářka Jak ses dostal do Prahy?

Käsebier Jsem tady už dlouho.

Krčmářka Lžeš. Jinak bys věděl, že v Praze jídlo nekoupíš.

Käsebier Dobrá. Chceš si vydělat?

Krčmářka Chci zůstat naživu.

Käsebier Proto se kamarádíš s tím tajným?

Krčmářka Jakýpak kamarádíš? Říkám, že chci zůstat naživu. Taky tady zkoušel sehnat jídlo. Kdybych ho měla a kdybych mu ho dala, nadlábne se a potom mě práskne.

Käsebier Já tě neprásknu.

Tajný Krčmářko, víno!

Krčmářka Hned. *(Jde nalít víno.)*

Käsebier Tak co, dáš mi něco k jídlu?
Krčmářka Nemám.
Tajný (*Přisedne ke Käsebierovi.*) Tebe tady vidím prvně.
Käsebier Hm.
Tajný Asi sem moc nechodíš, jinak bych si tě určitě všimnul.
Käsebier Ne.
Tajný Moc toho teda nenamluvíš.
Käsebier Jo.
Tajný Nevím, co jsi zač a ani mě to nezajímá, jen se mi tak zdálo, že se znáš s krčmářkou.
Käsebier Trochu.
Tajný Kdyby měla něco k jídlu... Mě nic nedá, ale kdyby měla... Dobře bych ti zaplatil.
Käsebier Nemá.
Tajný To říká každej. Vyzkoušej ji.
Krčmářka Víno, vašnosto. (*Nedonese ho Tajnému, ale nechá ho tam, kde seděl před tím.*)
Tajný Nezůstanu ti to dlužnej. (*"Nenápadně" mrká na Käsebiera a jde ke svému vínu.*)
Krčmářka (*Opět u Käsebiera, předstírá práci utíráním stolu.*) Co chtěl?
Käsebier Abych z tebe vymámil jídlo.
Krčmářka Hajzl.
Käsebier Tak chceš si vydělat?
Krčmářka Říkám ti, že nic nemám. Sama hlady sotva stojím na nohou.
Käsebier Kdo mluví o jídle?
Krčmářka (*Chvilí se dívá na Käsebiera, po dlouhé pauze.*) Vo co de?
Käsebier Podívej, ty pruský peníze nemám náhodou. A může jich bejt víc. Mnohem víc.
Krčmářka Poslouchám.
Käsebier K tobě určitě chodí vojáci, co hlídají bránu.
Krčmářka No a? Dokud platí, ať chodí.
Käsebier Zastaví se taky někdy před službou?
Krčmářka Koukám, že jste tu dva kolegové!
Käsebier Ale ne. Za co mě máš?
Krčmářka (*Potichu.*) Za fízla. (*Hlasitě, aby to slyšel i Tajný.*) Ale chlapečku, oni nemají na čele napsáno, jestli jdou na vartu nebo z ní. A mně do toho ani nic není. Já prostě naleju tomu, kdo má peníze a slušně se chová. Nic víc. (*Chce odejít.*)
Käsebier (*Chytne ji za ruku a přitáhne znovu k sobě.*) Ale to je přece jasné. Za to ti nikdo nemůže říct ani popel. Já jenom chci, až dneska přijdou, ale ty co mají před vartou, abys je posadila ke mně. Prostě bych je rád pozval na trochu vína. Nic víc. To bys pro mě snad mohla udělat ne? – Zaplatím ti za to.
Krčmářka Mě to smrdí. Znáš tě. – Tenkrát na pranýři jsi skoro vypustil duši. Ženská by to nevydržela. Tehdy mi tě přišlo líto, proto jsem si tě sem nasadila, ale dneska s tebou nechci nic mít. Buď si dej něco k pití, nebo vypadni.
Käsebier Podívej. Ty jen řekneš: 'Vojáku, támhle ten chlap tě chce pozvat.' No ták!
Krčmářka Když to mám udělat, chci vědět všechno. A nevykládej mi tu o svý dobrotě. Už jsem ji jednou poznala!
Käsebier No tak řekněme, že si ten voják potom ve službě trochu schrupne. Brána se na chvilku, na chvilčku

otevře a tou bránou... se sem dostane nějaký jídlo. Škodná nebudeš.
Krčmářka Ale to je zrada! A za zradu u nás posíláme na pranýř!!
Käsebier Jaká zrada? To je obchod! Obchod!! Proč by měli na válce vydělávat jenom ty co jsou nahoře?
Krčmářka Musím si to rozmyslet. Kdy to chceš udělat?
Käsebier Dneska v noci. Když to prošvihneme, je po baště.
Tajný (*Už poněkud přiopilý.*) Krčmářko, víno!
Krčmářka No jo. (*Jde nalít Tajnému víno, cestou se skloní k děvce.*) Zabav ho!
Děvka (*Přesune se zase ke Käsebierovi.*) Tak co, fešáku, ještě sis to nerozmyslel?
Käsebier Máš tu svýho kunšafta, ne?
Děvka Ten bude za chvíli namol. Bude k ničemu. Já taky neberu všechno. Ale na tebe bych si čas udělala. (*Ohmatává mu ramena, snad i svaly na rukou a dává mu najevo svůj obdiv.*)
Käsebier Tak jo. – Ale až zejtra.
Děvka Kdoví co bude zejtra.
Käsebier To máš pravdu. Kdoví co bude zejtra.
Děvka No tak vidíš. Hele, mě když se někdo líbí, tak já to potom neberu jako práci, rozumíš? (*Sedá si Käsebierovi na klín.*) Ááá!! (*To má být velmi obdivné „Ááá“.*)
Käsebier Počkej, ať si neublížíš. (*Sundá ji z klína, z žebra dla vytahuje dýku, na které seděla a pokládá ji na vedlejší židli.*)
Děvka Ááá. (*To má být velmi zklamané „Ááá“.*)
(Krčmářka po celou dobu něco vykládá Tajnému, ukazuje na Käsebiera – tak, aby to neviděl. Tajný ožije a jde si sednout k němu.)
Tajný Rád bych vás pozval na trochu vína, pane. (*Děvka se okamžitě „sdekuje“.*) Krčmářko, pro pána nejlepší víno!
Käsebier A kdo bude platit?
Tajný O to se nestarejte.
Käsebier Já nemám peníze.
Tajný Ale máte. Krčmářka mi naznačila...
Käsebier (*Prudce se otočí po Krčmářce, ta si ale hledí své práce.*) Co vám naznačila?
Tajný Že máte... no prostě... řekněme konexe na druhé straně.
Käsebier Nerozumím.
Tajný Ale rozumíte. Podívejte, jí můžete nabulíkovat co chcete, že kupujete jídlo od pruských vojáků například. Ale to bych přece já musel vědět. Vím o všem, co se kde šustne. (*Spiklenecky, ale zároveň hrdě.*) Jsem člověk na svém místě.
(Sahá na vedlejší židli pro nůž.)
Käsebier O té dýce taky vím. Nechte ji tam. Nebudete ji potřebovat. Se mnou se dá mluvit. Když někdo pomůže mně, já zas pomůžu jemu.
Käsebier Co po mně chceš?
Tajný Umím si dát věci dohromady. Vy jste musel do Prahy přijít teprve dnes...
Käsebier Ale né!...
Tajný ...jinak by vás ani nenapadlo chtít v krčmě jídlo.
Käsebier Jen jsem to zkoušel. A nebyl jsem sám, ne?

Tajný (*Vytáhne z kapsy zlatou minci.*) A co je tohle? Kdo má dneska TYHLE peníze, ten se nemusí bát zítřka. A vy jich máte dost. Viděl jsem váš měšec.

Käsebier Proč nezavoláš stráž?

Tajný (*Téměř pohoršeně.*) Proboha proč bych to dělal? Jsme přeci kolegové. Co na tom, že stojíme na opačných stranách? Zítřka to může být jinak! My bychom si měli pomáhat. Tihle (*Hlavou pokyne kolem sebe.*) ať se třeba sežerou, ale my bychom měli spolupracovat. Na tom přece není nic špatného. (*Přitukne si s Käsebierem.*) To je diplomacie!

Käsebier Poslouchám.

Tajný Já toho vím hodně. Opravdu hodně. Řekněme, že se s Vámi o své vědomosti podělím.

Käsebier Co za to? (*Vytáhne měšec.*)

Tajný Čekáte, že budu chtít peníze? Kdepak! Ale mohl byste ztratit slovo.

Käsebier Co? (*Naprosto nic nechápe.*)

Tajný No... mohl byste třeba... tam u vás... říct, že... že už dávno s vámi spolupracuji... a že vám předávám jisté informace... Z přesvědčení!! Ne za peníze!!... a že bych mohl pracovat... že bych RÁD pracoval pro vaši stranu.

Käsebier (*Nechápavě na něj zírá.*)

Tajný Vy už jistě víte, o čem rozhodl štáb. Co se stane zítřka, že.

Käsebier (*Nic netuší.*) Samozřejmě, vím všechno.

Tajný Potom jistě chápete.

Käsebier Ano. (*Neví, co by řekl – řeší to tuknutím a napi- tím.*)

Tajný Na zdraví. A na naši spolupráci. (*Dívá se na Käsebiera, jako by čekal na rozkazy.*)

Käsebier (*Potřebuje z tajného vytáhnout, o čem štáb rozho- dl.*) Zajímalo by mě... čistě váš názor... Nebylo to rozhodnutí... TO rozhodnutí, chápete?

Tajný Jistě! (*Staví se do pozoru.*)

Käsebier Nebylo to rozhodnutí... (*Neví, co by řekl.*) – před- časné?

Tajný Vy myslíte?

Käsebier Ne ne! Vy máte jistě o zdejší situaci mnohem do- konalejší přehled než já.

Tajný (*Celý vyrostl důležitostí, vyleze z něj spokojené za- mručení.*)

Käsebier Proto mě zajímá právě váš názor. Nebylo to před- časné?

Tajný Byl nejvyšší čas!

Käsebier (*Po dlouhé pauze.*) Ano?

Tajný Pane, tahle čtvrtí je na tom ještě dobře, ale jsou mís- ta, kde se lidi pro kus žvance vraždí. Viděl jsem to! Dost možná, že právě moje hlášení věci uspíšilo. Vlastně se dá říct, že nebyť mého hlášení, mohlo být všechno jinak!

Käsebier (*Nerozumí.*) Tak?

Tajný Zvěř. Stává se z nich zvěř. Byl nejvyšší čas!

Käsebier Ano. A myslíte, že to pomůže?

Tajný Podívejte, může se stát, že by někdo... Ojediněle!... Ale lidi jsou tak zesláblí... Já to vi- díím tak, že jakmile se otevrou brány, (*Käsebier ži- vě zareaguje.*) všichni se pohnou ven z města, shánět cokoli k jídlu a vaši vojáci... Myslíte, že bych už mohl říkat NAŠI vojáci?

Käsebier (*Blahosklonným gestem tuto možnost připustí.*)

Tajný Tedy: domnívám se, že NAŠI vojáci nenarazí téměř na žádný odpor.

Käsebier Kdo otevře brány?

Tajný Jistě u toho budou všichni vysocí důstojníci. Dokonce se plánuje slavnostní předání klíčů od města.

Käsebier (*Vyskočí, přechází po místnosti, směje se, baví se nastalou situací.*) Ale to... No to je přeci... (*Potom se obrátí na Tajného.*) Jste si tím naprosto jistý?

Tajný Samozřejmě. (*Skoro by se urazil, že někdo může pochybovat o jeho slovech.*) Klíče od bran města budou slavnostně předány králi Fridrichovi II. zítřka ráno přesně v osm hodin. Očekáváme... tedy ONI očekávají za toto gesto jistou... shovívavost. Myslím, že bychom k nim mohli být shovívaví, co říkáte?

Käsebier (*Käsebier přechází jako lev v kleci, horečně pře- myšlí, a tak řeči o shovívavosti vůbec nevnímá a mluví sám k sobě.*) Tak to tedy ne!!

Tajný Ne! Máte pravdu! Jakoupak shovívavost? Všechny přísně potrestat!

Käsebier (*Nevnímá ho, pokračuje pro sebe.*) Když nemůžu ukrást Prahu pro Fridricha, ukradnu ji Fridrichovi!! (*Tajnému, jako med. Přisedne, snad ho i vezme ko- lem ramen.*) Poslyšte, PŘÍTELI, potřebuji od vás laskavost. – Berte to jako první službu naší straně. (*Vyskočí a postaví se do předpisového pozoru.*) Jistě, jistě! Rád!! Naprosto nezištně! Vždycky jsem toužil pracovat pro pruskou stranu! Moje zkušenos- ti, moje loajalita, moje profesionalita...

Käsebier Nutně potřebuju mluvit s někým ze štábu.

Tajný (*Šeptá s téměř posvátnou úctou.*) Ze štábu? (*Pokračuje nešťastně až kňouravě.*) Ale... to já... A s kým potřebujete mluvit?

Käsebier Čím vyšší je ten člověk postavený, tím to bude lepší.

Tajný Čím vyšší. Ano. Tím lepší. Já vám rozumím. Tím lepší. Já... já... Velice lituji, ale na štáb nemám pří- stup. (*Skoro by se rozbrečel.*) Opravdu velmi, velmi rád bych vám pomohl, ale jsem jen... BYL jsem jen obyčejný pěšák. (*Náhle s velkou energií.*) Češi nikdy neuměli ocenit skutečné schopnosti. Nahoru se drali ti, co měli známé, strýčky, předky, jistě mi rozumíte, ale my opravdu schopní, loajální, aktiv- ní... jsme zůstávali dole. Bez šance. Bez nejmenší šance. To je také hlavní důvod mé snahy pracovat pro vás. Ne proto, že vy...že MY!... ne kvůli změ- ně situace, ale proto, že Češi nikdy neuměli oce- nit...

Käsebier (*Postaví se těsně k Tajnému a ostře, vojensky za- řve.*) Máte na to dvě hodiny!!

Tajný (*Velmi úlisně.*) Ano prosím, já vám rozumím, ale já jaksi skutečně...

Käsebier Neslyším!!

Tajný Chtěl jsem vám jenom vysvětlit...

Käsebier Opakujte časový údaj!!

Tajný (*Skoro se rozbrečí.*) Dvě hodiny, pěkně prosím.

Käsebier Neslyším!!!

Tajný (*Postaví se do pozoru, řve rovněž vojensky.*) Dvě hodiny, pane!!

Käsebier Budu čekat zde!!

Tajný Rozumím!!! (*Stojí v předpisovém pozoru.*)
Käsebier (*Nadále jako zupák.*) Odchod!!!
Tajný Rozkaz!!! (*V předpisovém pozoru pochoduje ven. Nejprve Krčmářka a hned po ní i Děvka posměšně salutují.*)
Krčmářka Pohov!!! (*Právě v okamžiku, kdy Tajný pochoduje okolo ní.*)
Tajný (*Je tak zpitomělý, že i tento „rozkaz” provede, v zápětí se ale vrací.*) Co si to dovoluujete vy husy!! Vůbec nechápete, co je to řád a disciplína! Ale MY vás to naučíme! Všechny! Do jednoho!!
Käsebier Dvě hodiny!!!
Tajný (*Do pozoru.*) Rozkaz!!! (*Vypochoduje ven. Během svého pochodu provádí předpisové obraty, čiší z něj nadšení, jak mu to pěkně jde a tak udělá pár obrátů naprosto zbytečných.*)
Käsebier (*Přechází po místnosti jako lev v kleci a horečně přemýšlí.*)
Krčmářka Můžeš mi vysvětlit, jak jsi to udělal? Vždyť se před ním všichni třesou. Netušíš, kolik lidí už potopil.
Käsebier Sežene někoho ze štábu?
Děvka Ten? (*Směje se.*) Můžeš si bejt jistej, že nesežene.
Käsebier Někoho tam musí znát. Ví, co se tam děje.
Děvka A co myslíš, od koho to asi ví? (*Naznačuje, že ona je ten zdroj informací.*)
Käsebier Ty? Tomu nevěřím.
Děvka (*Urazí se.*) No tak nevěř, no.
Käsebier Dokaž mi to.
Děvka Dokážu, ale ty nám za to řekneš, jaks to udělal, že takhle panáčkoval.
Käsebier (*Po chvílce rozmyšlení.*) Platí.
Děvka Tak když říkáš, že ví, co se tam děje, to ti asi řekl o tý KALUTACI. (*Na té „KALUTACI” si zvlášť dá záležet.*)
Krčmářka Cože?!!
Děvka No jo. Laudíček mi řekl: „Nabídneme Prusům KATULACI.”
Käsebier Kapitulaci.
Děvka No, možná říkal kapita... ka.. kapu... nebo tak něco.
Krčmářka To přece není možný!
Děvka Když to povídám, tak to tak je. Tu KAPITALUCI bude nabízet Laudíček.
Krčmářka Víš co to znamená?!!
Děvka Né... (*Opravdu to neví.*)
Krčmářka Že se vzdáme!
Děvka Jó? (*Nechápe dosah.*)
Käsebier Kdo je Laudíček?
Děvka A to ne. Teď povídej ty. Proč tady tak šaškoval?
Käsebier Myslel si, že jsem pruskej špión. A chtěl po mě práci.
Děvka (*Nechápe.*) Práci?
Käsebier Chce pracovat pro Prusy.
Krčmářka Panebože, to je hajzl! Kdyby nevěděl o tý kapitulaci, tak už seš mrtvej.
Děvka A ty seš špión? (*Skoro nadšeně, ještě nikdy špióna neviděla.*)
Käsebier Ale né. Podívej se, já vím, jak Prahu zachránit. Ale potřebuju mluvit s někým ze štábu. Kdo je Laudíček?
Děvka Obrštlajtnant Laudon! – Muj kunšaft, no.

Käsebier Musíš mě za ním dovést.
Děvka Musím?
Käsebier Můžu zachránit Prahu!
Děvka MŮŽEME, když už. Ale tys na to dal tomu Tajnému bulíkovi dvě hodiny.
Käsebier No a?
Děvka No a – já ti NA TO dávám hodinu.
Käsebier Neblázni.
Děvka Opakujte časový údaj!!!
Krčmářka Chytá tě fantas? Co když nekecá?
Děvka Nepleť se do toho.
Käsebier Podívej, mám za sebou těžkej den. A před sebou těžkou noc. Oba nás čeká spousta práce. Asi teď nebude vůbec snadný dostat se k tvému Laudíčkovi. Ale ty to musíš dokázat. Musíš. Když se ti to povede... Říkala jsi, že bys to se mnou nebrala jako práci. Tak já ti slibuju, že když mě zavedeš k Laudíčkovi, nebudu to pak brát jako povinnost. A navrch ti koupím krásný šaty. Bereš?
Děvka No, to zní pěkně. Ale nejdřív řekni prosím.
Käsebier Panebože, ty to vidíš!
Krčmářka (*Štouchne do Käsebiera.*) Dělej!!
Käsebier Prosím.
Děvka (*Majetnický ho políbí.*) Tak dobře. – Laudíček bydlí tady za rohem. Počkej tu. (*Odejde.*)
Käsebier (*Ztěžka dosedne na svou židli a napije se vína.*)
Krčmářka Jestli nemluvíš pravdu, vlastnoručně tě zaškrtnu.
Käsebier Mluvím pravdu.
Krčmářka Měl bys splnit taky to, cos jí slíbil.
Käsebier To si piš.
Krčmářka Nezlob se na mě že jsem...
Käsebier Žes mě práskla? (*Pokrčí rameny.*) Pro dobrotu na žebrotu.
Krčmářka Tak přesně tohle jsem si říkala před rokem, když jsem se ráno probudila sama! A potom jsem zjistila, žeš mi navíc ukrad peníze!!
Käsebier No, no, no. Vrátil jsem ti je i s úrokama.
Krčmářka Peníze to jo! Ale všechno se nedá splatit.
Käsebier Ba jo. Za peníze si koupíš všechno.
Krčmářka Všechno ne. A nebo ne u každého. Zrada se neodpouští.
Käsebier Myslíš, že bych chtěl mluvit s Laudonem, kdybych byl zrádce?
Krčmářka Co máš s Laudonem, to je jiná věc, ale já už ti nevěřím. Ani ty řeči o kšeftech jsem ti nezbaštila.
Käsebier Jsi mazaná.
Krčmářka Nejsem. Jenom tak snadno nezapomínám. A vůbec, proč jsi chtěl uspat Stráž?
Käsebier Ale nikoho jsem nechtěl uspat.
Krčmářka Najednou!
Käsebier (*Chvilku, ale opravdu jen chvilku mu trvá, než vymyslí výmluvu.*) Když jsem se dověděl, že ten chlap je tajnej, řekl jsem si, že se tak dostanu nejrychleje na štáb.
Krčmářka Co to zase plácáš?
Käsebier Když jsem viděl, jak šmíruje, spoléhal jsem na to, že něco zaslechne, sebere mě a odvede na štáb. Dopadlo to holt jinak.
Krčmářka No dobrá. Stejně ti moc nevěřím. Vždycky jsi uměl bezvadně lhát.

Käsebier (*Chytne Krčmářku kolem pasu.*) Umím bezvadně i jiný věci!

Krčmářka (*Hned se mu vymkne.*) Hele, hele, šetři síly. Před chvílí jsi tady něco sliboval, tak aby ti nedošel dech. Já si hlavně pamatuju, jak se umíš bezvadně vypařit i s mejma penězma v kapse.

Käsebier Dobrá, tak tamto ber jako splátku za to, že jsem utek a tady vracím co jsem si vypučil. A všechno dobrý, jo? (*Chytne Krčmářku za ruku a sype do ní zlaťáky.*)

Krčmářka Kdybys mi dal naše peníze, tak neřeknu, ale copak mi tohle někde vezmou? Víš jak lidi po tomhle hladu nenáviděj Prušáky? Tohle je nanic. (*Hodí mu pod nohy hrst mincí.*)

Käsebier Ale vono je to zase přejde. Pár tejdnu budou nosit nos nahoru, že jsou jako vítězové, ale až jim pak Prušák zacinká do ouška tímhle, (*Sebere pár mincí a zacinká jimi krčmářce u ucha.*) zkrotnou a ještě rádi se mu budou klanět. Až po pás!

Krčmářka Myslíš? (*Vezme Käsebierovi mince z rukou.*) No, jen aby! (*Odhozené peníze ale pro jistotu posbírá.*) (*Do krčmy vejde Laudon a Děvka.*)

Děvka (*Ukazuje na Käsebiera.*) To je von!

Laudon Poslouchám pane.

Děvka Počkej, počkej. Vono je to celý trochu jinak, víš? (*Ke Käsebierovi.*) Řekla jsem mu, že jsi vyjednávač od Prušáků - jinak bysem ho sem nedostala. (*Opět od Käsebiera odstoupí.*)

Laudon Cože, on není... A kdo to tedy je?

Käsebier Jmenuju se Käsebier a mám pro vás životně důležitou zprávu.

Laudon Neznám vás.

Käsebier Nebudete litovat, že jste mě poznal.

Laudon Tak co pro mě máte?

Käsebier Mám pro vás vzkaz. Vojsko, které je pod velením generála Dauna určeno na pomoc Praze, je už u Kolína.

Laudon Cože u Kolína?

Käsebier U Kolína.

Laudon U Kolína. To ale naprosto mění situaci, to potom...

Käsebier ...ještě mám vyřídit, abyste se nedopustili nějakých nepředložeností. Do dvou, tří dnů je Praha svobodná. Fridrich II. nemá žádnou šanci. Myslím, že by bylo dobře projednat podmínky jeho kapitulace.

Laudon Jak vám mám věřit?

Käsebier Znáte generála Dauna?

Laudon Víc než to. Jsme přátelé.

Käsebier Výborně. (*Vytáhne dýku a podá ji Laudonovi.*) Je Daunova.

Laudon (*Prohlíží dýku.*) Ano! Poznávám ji. Ale proč...

Käsebier Proč pro vás nemám dopis? Pane, musel jsem se prosmýknout skrz pruské obležení. Mít s sebou psaní by bylo příliš riskantní.

Laudon Ani netušíte, jak je vaše zpráva důležitá. Tu dýku budu potřebovat.

Käsebier Je vaše. Jen bych vás prosil, až se zanedlouho s generálem Daunem setkáte, předejte mu ji: „Že mu vracím jeho dýku.”

Laudon Myslím, že ho spíš přesvědčím, aby mi ji daroval. Bude mi připomínat dnešní den. Musím vás požádat, pane, abyste... zůstal naším hostem dokud...

dokud se vše nevyřeší.

Käsebier Nevěříte mi. – Chápu. Pochopitelně zůstanu jak dlouho bude třeba.

Tajný (*Vpadne dovnitř opilý, a hned se hrne ke Käsebierovi.*) Kolego, tak se mi to nepovedlo. (*Obrátí se k Laudonovi.*) No co čučíš? – Dlouho čučet nebudeš. Zavřeme tě – tady s kolegou, až zčernáš. (*Krčmářka s Děvkou se rozchechtají.*) Všechny vás pozavíráme! Žádnou shovívavost! To tedy ne! Kdo nebude spolupracovat...

Laudon (*Ostre.*) Ovládejte se, člověče.

Tajný Já se mám ovládat? Já?!? Kdybys jen tušil... (*Smích. Ke Käsebierovi.*) Tuší aspoň kdo jsi? Tuší kdo jsem já? Nic netuší! (*Nový smích. (Znovu k Laudonovi, vážně, s pocitem moci.)*) Ty se ovládej! Až jednou, a nebude to dlouho trvat, poznáš s kým máš tu čest... Však ty zkrotneš.

Laudon (*Ke Käsebierovi.*) Omluvte ho. To je...

Käsebier ...už jsem měl tu čest. Vlastně se dá říct, že jsme staří známí.

Tajný Jo. (*Vezme Käsebiera kolem ramen.*) My jsme staří známí. (*Zařve.*) Ať žije král Fridrich II.!!

Laudon (*Popadne ho za „flígr”, zacloumá s ním.*) Co to má znamenat?

Tajný Co? (*Vymaní se.*) To znamená, že já už dlouho pracuju pro pruskou armádu.

Laudon Cože?! (*Käsebier ho musí krotit, jinak by Tajného na místě ztrestal.*)

Tajný Předávám důležité informace a tak. Tos nevěděl, co? – Tak teď už to víš. A chovej se podle toho! Já totiž vidím mnohem dál, než vy všichni dohromady, já totiž mám přehled, mám styky. (*Děvka se rozchechtá.*) Čemu se směješ, huso? (*Prudce k ní.*) No čemu se směješ?

Děvka No já jen, že pokavad se jedná vo ty styky, tak to se teda nemáš čím chlubit.

Tajný Co si o sobě myslíš?! Měl jsem na mysli tady kolegu! (*Bere Käsebiera kolem ramen. – Teď vybuchne v návalu smíchu Krčmářka.*)

Děvka (*Přitočí se k nim a bokem šťouchne Käsebiera.*) Jo tak proto tys nechtěl! (*Opět dvojsmyslný smích.*)

Tajný Všichni shnijete v Pruském vězení. Všichni! O to se postarám!!

Laudon Máš štěstí, že mám teď neodkladnou práci!! (*Ke Käsebierovi.*) Myslím, že bychom se neměli déle zdržovat. Čeká nás velmi důležité jednání, které nesnese odkladu. Tuto záležitost můžeme vyřešit potom.

Käsebier Samozřejmě, jsem vám plně k dispozici. (*Oba kvapně odejdou, Käsebier naznačuje děvce, že nezapomíná na své sliby.*)

Tajný (*Volá za odcházejícím Laudonem.*) Ty máš štěstí, že na tebe teď nemám náladu!! Krčmářko, víno!

Krčmářka Zadarmo už ani kapku.

Tajný (*Vyloví z kapsy pruskou minci, kterou má od Krčmářky a hodí ji k výčepnímu pultu.*)

Krčmářka To jsou pruský peníze, ty já neberu. (*Nicméně minci „uklidí”.*)

Tajný Cože, tobě smrděj pruský tolary?

Krčmářka Ty mi smrdíš.

Tajný Mě se zdá, že máš něco proti nám - Prusům! Proti nám - vítězům! Zabavuju ti všechno víno co máš v šenku i ve sklepech!! Až zítra... po slavné kapitulaci přijdou NAŠI vojáci, tím myslím pochopitelně Prusy, budu je chtít pohostit.

Krčmářka *(Popadne z pultu Džbán, nastaví ho Děvce k přituknutí.)* Pojď, čeká nás velmi důležité jednání!

Děvka *(Vezme druhý džbán a přitukne si s krčmářkou.)* Samozřejmě, jsem vám plně k dispozici!! *(Obě odejdou „do kuchyně“.)*

Tajný *(Paroduje.)* Čeká nás velmi důležité jednání. Samozřejmě, jsem vám plně k dispozici. – Prd. Tuto záležitost můžeme vyřešit potom. – Prd. Krčmářko, víno! Nevidíš, že jsem nešťastnej? To jsou pruský peníze, ty já neberu. – Prd. *(Z parodování se postupně stává mumlání, hlava mu klesá na stůl, usíná.)*

Fridrichův stan

(Na scéně právě probíhá hostina, na které jsou přítomni: král Fridrich II., Laudon a jakýsi důstojník. Obsluhuje Strážný, jehož jsme viděli v prvním obraze. Vládne pohoda.)

Fridrich II. ...a tak přiznávám, že ještě před týdnem jsem si byl jistý, že hostiteli budete vy a že na podobné hostině podepíšete bezpodmínečnou kapitulaci.

Laudon Co vás vedlo k takové jistotě?

Fridrich II. Za dva měsíce, co obléhám Prahu, se do města nemohlo dostat ani zrnko obilí, nic, prostě nic. Myslel jsem, že Praha bude tak vyhladovělá, že kapitulace pro vás bude vlastně vysvobozením.

Důstojník *(Cpe se.)* No to jste zase tak daleko od pravdy nebyl. V Praze byl před týdnem opravdu strašný hlad.

Fridrich II. Myslím, že dnes už mohu přiznat, že jsem chystal dokonce malý úskok, takovou malou válečnou lest, která mi měla pomoci za městské hradby.

Důstojník Vy asi myslíte vašeho zvěda, který měl otevřít některou z bran?

Fridrich II. *(Překvapen.)* Vy o něm víte?

Důstojník Pochopitelně. *(Jakoby mimochodem přitukne svým do Fridrichova poháru.)*

Laudon Ale vždyť přece... *(Důstojník ho gestem zarazí.)*

Důstojník Dovolte, pane, abych králi Fridrichovi II. vše objasnil sám.

Laudon Prosím.

Důstojník *(Obrátí se na Fridricha.)* Mohu dostat ještě víno?

Fridrich Stráž!! *(Stráž reaguje předpisovým pozorem, Fridrich naznačuje, že jde o víno.)*

Důstojník Člověku se potom lépe vypráví.

Fridrich II. Omluvte ho pane, není sklepník, vládne lépe mečem než džbánem.

Důstojník Každý používá právě tu zbraň, kterou ovládá. Například mou zbraní je především jazyk. A ten, jak známo, nejlépe rozvážete dobrým vínem. Myslím, že jazyk může být někdy ostřejší než meč a máte-li košili potřísněnou červeným vínem, na první pohled můžete dokonce vypadat jako hrdina, ale přežijete to. *(Pozdvihne pohár.)* Připíjím na bitvy, v nichž se šermuje jazykem a na košilích zůstávají skvrny pouze od vína.

Fridrich II. Dobrá, tedy na tento „nový druh vojska“ – i když, příteli, věřte, že v našem světě ještě dlouho budou vyhrávat ostré meče nad ostrými jazyky.

Všichni *(Připíjejí si.)*

Důstojník Ale k věci. Tedy máte pravdu, že v Praze byl strašný hlad. V tomto táboře si asi nikdo neumí představit jaké to bylo. Ani peníze nebyly nic platné a lidé se začínali chovat jako hyeny. Skutečně se vám podařilo Prahu dokonale odříznout. Nepřicházely ani žádné zprávy, a to, věřte mi, může být ještě horší než hlad. V takové situaci totiž nemáte ani naději, která by vám pomáhala. A tak se štáb rozhodl, že chce-li Praha přežít, její jedinou šancí je kapitulace. Dokonce už byly připraveny klíče od městských bran. Měly vám být předány jako výraz podřízenosti. Praha, tedy alespoň její velitelé, za to od vás očekávali jistou ... řekněme shovívavost.

Fridrich II. Dostalo by se vám jí. My se, pánové, k sobě přeci nebudeme chovat jako ta lůza v ulicích.

Důstojník No a právě v té chvíli dorazil ... říkejme mu třeba „posel dobrých zpráv“.

Fridrich II. Posel dobrých zpráv?!

Důstojník Jistě! Vy byste nepovažoval za dobrou zprávu, že pomocné vojsko je již u Kolína a chystá se k bitvě s vaším obláhatelům?

Fridrich II. To ano, ano jistě, ale ten člověk už byl jednou v Praze pranýřován, jak jste mu mohli uvěřit?

Laudon Tvrdil, že ho posílá generál Daun a jako důkaz předložil Daunovu osobní zbraň. *(Vytáhne dýku a ukazuje ji Fridrichovi II.)*

Fridrich II. Ach ano, já tu dýku velmi dobře znám.

Laudon Prosím? – Nechápu, jak je možné...

Fridrich II. ...a to vám stačilo? Dýka? Nenapadlo vás, že ji mohl ukrást? Přece jste věděli, s kým máte tu čest. Pane, ukrást zbraň velitele vojska? Sám musíte vědět, že to je zcela nemožné.

Důstojník Ten člověk by asi neuměl zacházet se zbraní tak obratně jako váš zbrojnoš, ale zbraní budoucnosti – tedy jazykem – vládl opravdu skvěle. Vy jste nevěděli, že do Prahy posíláte jednoho z nejproslulejších podvodníků? Prostě vás podvedl! Myslím, že to byl jeden z jeho nejpovednějších kousků.

Fridrich II. Pánové, kdybych mohl, vlastníma rukama bych toho... vlastníma rukama bych ho rozčtvrtl. Prohrát kvůli takovému... Stráž!! Pánům dochází víno!

Důstojník *(Nastrkuje Stráži jako první svůj pohár.)* Dovolte mi ještě jeden přípitek. Před necelým týdnem jsem cosi slíbil. Myslím že všichni uznáte, že sliby se mají plnit. Rád bych připil právě na plnění slibů.

Laudon Pochlubíte se nám svým slibem?

Důstojník Ale ano. Dal jsem své slovo, že jednou – při společné hostině – budu králi Fridrichovi II. vyprávět o mém nejpovednějším kousku. *(Sundává si paruku, odlepuje knír, a z neznámého důstojníka se tak stává Käsebier. Fridrich II. pomalu konsternovaně vstává.)* A také jsem tenkrát řekl, že když dám někomu svoje slovo, tak ho dodržím.

(TMA, KONEC)

ČASOPIS LOUTKÁŘ

ČASOPIS O LOUTKOVÉM DIVADLE NEJEN PRO LOUTKÁŘE

- Vychází šestkrát ročně.
- V každém čísle najdete recenze, kritiky, rozhovory s divadelními tvůrci.
- Referáty z loutkářských festivalů domácích i zahraničních.
- Oborové historické a teoretické studie.
- Loutková divadla – nezávislé skupiny – amatérské soubory.
- Loutkové hry.
- UNIMA – zprávy z činnosti mezinárodní organizace.

V roce 2003 je předplatné 270 Kč.

Cena za jedno číslo je 60 Kč, pro předplatitele 45 Kč. Kompletní ročníky 2002 a 1998 jsou stále za 240 Kč. Pro předplatitele jsou zbylá čísla ostatních ročníků zdarma.

K významným loutkářským výročím 90 let časopisu Loutkář a 30 let Muzea loutkářských kultur vydalo České středisko UNIMA a Sdružení pro vydávání časopis Loutkář kalendář Loutkář 2003 a loutky z celého světa. Kalendář lze zakoupit v Muzeu loutkářských kultur v Chrudimi, v Knihkupectví Tyché, Česká 7, České Budějovice, v knihkupectví Prospero, Celetná 17, Praha 1 a v galerii Pohádkový dům v Českém Krumlově.

Cena 175 Kč.

Další informace mohou zájemci získat na www.divadlo.cz/loutkar.

Loutkář 2003 a loutky celého světa

Loutkář 2003 and Puppets from whole of the World

Předplatné i kalendář je možno objednat v redakci časopisu Loutkář, Celetná 17, Praha 1, tel.: 222 326 028, e-mail: loutkar@divadlo.cz.

Další informace mohou zájemci získat na www.divadlo.cz/loutkar.